

TRAVMATİK OLAYLARIN BİREYSEL VE TOPLUMSAL BELLEĞE ETKİSİ: "GASSAL" DİZİSİ PERSPEKTİFİ

Dr. Murat KAN¹ , Klinik Psikoloji Araştırma Makalesi

Öz

Araştırmamız, travmatik olayların, özellikle ölüm ve yas deneyimlerinin, bireysel ve toplumsal bellek üzerindeki çok katmanlı etkilerini, Türkiye'de yayınlanan "Gassal" adlı televizyon dizisi perspektifinden incelemeyi amaçlamaktadır.

Literatür taramasına dayalı bu makalede, nitel içerik analizi ve tematik analiz yöntemleri kullanılarak, dizideki (varsayımsal) karakterlerin psikolojik durumları, travmatik geçmişleriyle başa çıkma stratejileri, ölümle yüzleşme biçimleri, yas süreçleri ve gassallık kimliğinin psikolojik yansımaları analiz edilmiştir.

Çalışmanın kuramsal çerçevesi, ölüm psikolojisi, psikodinamik yaklaşımlar, travma ve yas literatüründeki temel kavramlara dayanmaktadır. (Varsayımsal) Bulgular, ana karakter Baki'nin erken dönem travmalarının ve mesleğinin getirdiği ikincil travmaların kişilik yapısı, savunma mekanizmaları ve ilişkileri üzerinde derin etkileri olduğunu göstermektedir. Ölüm ritüellerinin bireysel yas sürecinde ve toplumsal dayanışmada önemli işlevler üstlendiği, gassallık kimliğinin ise hem psikolojik zorluklar hem de anlam arayışı potansiyeli barındırdığı tespit edilmiştir.

Popüler kültür ürünlerinin travma ve bellek gibi karmaşık konuları ele alış biçiminin, izleyici farkındalığı ve toplumsal söylem üzerinde önemli etkileri olabileceği sonucuna varılmıştır. Çalışma, travma ve bellek araştırmalarına kültürel bir perspektif sunmakta ve popüler kültürün psikolojik süreçler üzerindeki rolünü vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Travma, Ölüm Psikolojisi, Yas, Bireysel Bellek, Toplumsal Bellek, Gassal, Dizi Analizi, Psikodinamik Yaklaşım

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 01/04/2025

Kabul Tarihi : 20/05/2025

E-Yayın Tarihi : 20/05/2025

Kaynakça Gösterimi: KAN, M. (2025). TRAVMATİK OLAYLARIN BİREYSEL VE TOPLUMSAL BELLEĞE ETKİSİ: "GASSAL" DİZİSİ PERSPEKTİFİ. İnteraktif Bilim: Disiplinlerarası Araştırma Ve İncelemeler Dergisi, 5(--), 612-650. <https://doi.org/10.61749/JIRAS-16.612-650>.

¹ PhD on Clinical Psychology. <https://orcid.org/0009-0000-3023-0454>

THE IMPACT OF TRAUMATIC EVENTS ON INDIVIDUAL AND COLLECTIVE MEMORY: THE PERSPECTIVE OF THE SERIES “GASSAL” *Murat KAN (PhD), Clinical Psychology Research Article*

Abstract

This study aims to examine the multifaceted effects of traumatic events, particularly death and grief experiences, on individual and collective memory from the perspective of the Turkish television series "Gassal."

Based on a literature review, this article employs qualitative content analysis and thematic analysis methods to analyze the (hypothetical) psychological states of the characters in the series, their coping strategies with traumatic pasts, their ways of confronting death, their grieving processes, and the psychological reflections of the gassal (body washer for Islamic burial rites) identity.

The theoretical framework of the study is grounded in fundamental concepts from thanatology, psychodynamic approaches, and trauma and grief literature. (Hypothetical) Findings indicate that the main character Baki's early traumas and the secondary traumas stemming from his profession have profound effects on his personality structure, defense mechanisms, and relationships. It has been determined that death rituals fulfill significant functions in the individual grieving process and social solidarity, and that the gassal identity entails both psychological challenges and the potential for meaning-making. It is concluded that the manner in which popular culture products address complex issues such as trauma and memory can have significant impacts on audience awareness and social discourse. The study offers a cultural perspective to trauma and memory research and emphasizes the role of popular culture in psychological processes.

Keywords

Trauma, Thanatology, Grief, Individual Memory, Collective Memory, Gassal, Series Analysis, Psychodynamic Approach

Article Info

Research Article

Received : April 01, 2025

Accepted : May 20, 2025

Online Published : May 20, 2025

Citation Information: KAN, M. (2025). THE IMPACT OF TRAUMATIC EVENTS ON INDIVIDUAL AND COLLECTIVE MEMORY: THE PERSPECTIVE OF THE TV SERIES “GASSAL”. Interactive Science: Journal of Interdisciplinary Research and Studies, 5(–), 612–650. <https://doi.org/10.61749/JIRAS-16.612-650>

1. GİRİŞ

Travmatik olaylar, bireylerin yaşamlarında derin ve kalıcı izler bırakan, fiziksel ve psikolojik bütünlüklerini tehdit eden deneyimlerdir. Bu tür olaylar, doğal afetler, savaşlar, kazalar, şiddet eylemleri ve kayıplar gibi geniş bir yelpazede ortaya çıkabilir (American Psychiatric Association, 2013). Travmanın birey üzerindeki etkileri, olayın niteliği, şiddeti, bireyin başa çıkma mekanizmaları ve sosyal destek sistemleri gibi birçok faktöre bağlı olarak değişkenlik gösterir (Van der Kolk, 2014). Travmatik deneyimler, yalnızca bireyin psikolojik sağlığını değil, aynı zamanda kimlik algısını, dünya görüşünü ve geleceğe yönelik beklentilerini de derinden sarsabilir. Bu sarsıntı, bireyin belleğinde de önemli dönüşümlere yol açar; anılar parçalanabilir, çarpıtılabilir veya bastırılabilir (Brewin, Dalgleish, & Joseph, 1996).

Bireysel düzeyde yaşanan travmaların ötesinde, toplumlar da kolektif travmalara maruz kalabilir. Savaşlar, soykırımlar, büyük çaplı terör saldırıları veya salgın hastalıklar gibi olaylar, bir toplumun üyelerini ortak bir kaderde birleştirerek kolektif bellekte derin yaralar açar (Hirsch, 2012). Kolektif bellek, bir grubun geçmişine dair paylaştığı anlatılar, semboller ve ritüeller bütünü olarak tanımlanabilir ve bu bellek, travmatik olaylar tarafından yeniden şekillendirilebilir (Halbwachs, 1992). Toplumlar, bu travmatik geçmişle yüzleşmek, onu anlamlandırmak ve gelecek nesillere aktarmak için çeşitli kültürel pratikler ve anlatılar geliştirirler. Bu noktada, sanat ve medya ürünleri, özellikle de popüler kültürün önemli bir parçası olan televizyon dizileri, travmatik deneyimlerin ve bunların bellekteki yansımalarının temsilinde ve tartışılmasında kritik bir rol üstlenir (Couldry & Hepp, 2017).

Ölüm, insanlığın karşılaştığı en temel ve evrensel travmatik deneyimlerden biridir. Bireyin kendi ölümlülüğüyle yüzleşmesi veya bir yakınının kaybı, derin bir yas sürecini ve varoluşsal sorgulamaları beraberinde getirir (Kübler-Ross, 1969). Ölümün ve yasin toplumsal boyutu ise cenaze ritüelleri, anma törenleri ve ölümle ilgili meslekler aracılığıyla görünürlük kazanır. Bu mesleklerden biri olan ve İslami gelenekte önemli bir yere sahip olan gassallık (ölü yıkayıcılığı), ölümle doğrudan temas halinde olmayı gerektiren hem fiziksel hem de psikolojik olarak zorlayıcı bir görevidir. Gassallar, toplumun ölümle yüzleşmesinde bir aracı rolü üstlenirken, aynı zamanda travmanın ve kaybın en mahrem anlarına tanıklık ederler.

Son yıllarda, dijital platformlarda yayınlanan ve geleneksel televizyon anlatılarının sınırlarını zorlayan yapımlar, karmaşık psikolojik ve toplumsal meseleleri ele alma konusunda önemli bir potansiyel sergilemektedir. Bu bağlamda, ülkemizde yayınlanan "Gassal" dizisi, ölüm, travma, yas ve bellek gibi temaları merkezine alarak, gassallık mesleği üzerinden bu olguların bireysel ve toplumsal yansımalarını irdelemektedir. Dizi, bir gassalın gözünden ölümle ve ölü bedenle kurulan ilişkiyi, travmatik geçmişin bugüne etkilerini ve bu deneyimlerin bireysel ve kolektif bellekte nasıl yer ettiğini çarpıcı bir biçimde sunmaktadır.

Çalışmamız, "Gassal" dizisini bir vaka analizi olarak kullanarak, travmatik olayların, özellikle ölüm ve kayıpla ilişkili olanların, bireysel ve toplumsal bellek üzerindeki etkilerini psikoloji disiplininin kuramsal çerçeveleri ışığında incelemeyi amaçlamaktadır. Dizideki karakterlerin deneyimleri, ölümle yüzleşme biçimleri, travmatik geçmişleriyle başa çıkma stratejileri ve gassallık kimliğinin psikolojik yansımaları, psikanalitik yaklaşımlar, ölüm psikolojisi ve travma çalışmaları literatürü temel alınarak analiz edilecektir. Bu analiz aracılığıyla, popüler

bir kültür ürününün travma ve bellek gibi karmaşık konuları nasıl temsil ettiği ve bu temsilin izleyici üzerindeki potansiyel etkileri tartışılacaktır.

1.1.Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmamızın temel amacı, travmatik olayların, özellikle ölüm ve kayıp deneyimlerinin, bireysel ve toplumsal bellek üzerindeki çok katmanlı etkilerini, Türkiye'de yayınlanan "Gassal" adlı televizyon dizisi perspektifinden derinlemesine incelemektir. Popüler kültür ürünlerinin, karmaşık psikolojik ve toplumsal süreçleri yansıtmaya ve tartışmaya açma potansiyelinden hareketle (Storey, 2018), makalemiz, "Gassal" dizisini bir vaka çalışması olarak ele alarak, travma, yas, ölümle yüzleşme ve bellek oluşumu gibi temel psikolojik kavramların dizideki temsillerini analiz etmeyi hedeflemektedir.

Bu amaç doğrultusunda, çalışma aşağıdaki özel araştırma sorularına yanıt aramayı amaçlamaktadır:

- "Gassal" dizisinde ölüm olgusu ve travmatik deneyimler (özellikle kayıp, şiddet ve geçmiş travmalar) nasıl temsil edilmekte ve bu temsiller psikolojik gerçeklikle ne ölçüde örtüşmektedir?
- Dizideki ana karakterler, karşılaştıkları travmatik olaylar (özellikle ölüm, sevdiklerinin kaybı, mesleki travmalar) karşısında hangi psikolojik savunma mekanizmalarını kullanmakta, nasıl başa çıkma stratejileri geliştirmekte ve bu deneyimler onların kişilik gelişimlerini ve davranışlarını nasıl etkilemektedir?
- Gassallık mesleği ve bu mesleğe içkin olan ölüm ritüelleri, dizide bireysel ve toplumsal bellek bağlamında nasıl bir işlev görmektedir; geçmişle hesaplaşma, anlam arayışı ve kolektif yas süreçlerine nasıl katkıda bulunmaktadır?
- Dizideki karakterlerin yaşadığı travmatik deneyimler ve bu deneyimlerin belleklerdeki yansımaları, psikodinamik kuram, ölüm psikolojisi ve travma literatüründeki temel kavramlar (örneğin, bastırma, çözülme, travmatik anıların yeniden işlenmesi, yasin evreleri) ışığında nasıl yorumlanabilir?
- "Gassal" dizisinin, travma, ölüm, yas ve bellek gibi hassas konuları ele alış biçimi, izleyicilerin bu olgulara dair farkındalıklarını, algılarını ve duygusal tepkilerini potansiyel olarak nasıl etkileyebilir?

Çalışmamızın kapsamı, öncelikle "Gassal" dizisinin yayınlanmış tüm bölümleri (veya analiz için yeterli derinliği sunacak belirli sezon/bölümleri) ve dizideki merkezi karakterlerin psikolojik süreçleri ile sınırlıdır. Analiz, ağırlıklı olarak psikoloji disiplininin kuramsal çerçevelerine dayanacak olup, özellikle psikodinamik yaklaşımlar (Freud, 1917/1957; Bowlby, 1980), ölüm psikolojisi (Kübler-Ross, 1969; Yalom, 1980), travma çalışmaları (Herman, 1997; Van der Kolk, 2014) ve bellek araştırmaları (Schacter, 1996; Conway & Pleydell-Pearce, 2000) temel alınacaktır. Dizinin sosyolojik, antropolojik, kültürel veya dini boyutlarına değinilebilecek olmakla birlikte, ana odak noktası travmatik deneyimlerin bireysel ve toplumsal bellek üzerindeki psikolojik etkileri olacaktır. Çalışmamız, bir izleyici alımlama analizi veya etnografik bir saha araştırması olmayıp, "Gassal" dizisinin metinsel ve görsel anlatısını nitel bir içerik analizi ve kuramsal yorumlama yoluyla inceleyen, literatür taramasına dayalı bir analizdir.

Bu araştırmanın, travma ve bellek çalışmalarına, özellikle Türkiye bağlamında popüler kültür ürünleri üzerinden yapılan analizlere katkı sunması beklenmektedir. Ayrıca, ölüm ve yas gibi evrensel ancak kültürel olarak farklılaşabilen deneyimlerin bir televizyon dizisi aracılığıyla nasıl temsil edildiğini ve bu temsillerin psikolojik yansımalarını ortaya koyarak hem akademik literatüre hem de ruh sağlığı profesyonellerine içgörü sağlaması umulmaktadır.

1.2.“Gassal” Dizisinin Kısa Tanıtımı

Gassal, 21 Aralık 2024 tarihinde TRT'nin dijital yayın platformu tabii'de izleyiciyle buluşan, dram ve komedi unsurlarını harmanlayan bir Türk yapımı internet dizisidir (TRT, 2024). Yönetmenliğini Selçuk Aydemir'in üstlendiği, senaryosunu ise Sümeyye Karaarslan'ın kaleme aldığı yapım, ölüm ve yaşam arasındaki ince çizgiyi mizahi ve duygusal sahnelerle işleyerek dikkatleri üzerine çekmiştir (Anadolu Ajansı, 2024).

Dizinin başrolünde, Baki adında bir gassalı canlandıran Ahmet Kural yer almaktadır. Baki, mesleği gereği her gün ölümle iç içe olan, toplumdan kendini bir ölçüde soyutlamış, yalnızlığı benimsemiş bir karakterdir. Ancak kendi ölümlülüğüyle yüzleştiği bir noktada, **"Ölünce beni kim yıkayacak?"** sorusu zihninde belirir ve bu soru, onun hayatını, ilişkilerini ve yalnızlığını yeniden değerlendirmesine yol açan bir dizi trajikomik olayın fitilini ateşler (Onedio, 2025).

Dizinin oyuncu kadrosunda Hande Soral (Nihan), Erdal Cindoruk (Aziz), Ebru Cündübeyoğlu (Buse), Serkan Ercan (Nazım), Demir Karahan (Hüseyin), Sibel Aytan (Elif), Muharrem Türkseven (Ahmet), Ezgi Özyürekoğlu (Neslihan), Ferhan Vural (Nadir) gibi isimler bulunmaktadır (Vikipedi, 2025.).

Dizi, ölüm gibi tabu bir konuyu merkezine almasına rağmen, bunu yer yer mizahi bir dille, ancak çoğunlukla dramatik bir derinlikle ele almaktadır. Dizinin atmosferi, karakterlerin psikolojik derinlikleri ve ölümle yüzleşmenin getirdiği varoluşsal temalar ön plandadır. Gasilhane, morg gibi mekanlar ve ölüm ritüelleri, hikâyenin doğal bir parçası olarak sunulurken, asıl odak noktası bu deneyimlerin karakterler üzerindeki psikolojik ve duygusal etkileridir. Baki'nin geçmiş travmaları, annesinin erken ölümü, babasının hapiste oluşu gibi kişisel detaylar, onun bugünkü yalnızlığının ve ölümle kurduğu karmaşık ilişkinin anlaşılmasına yardımcı olur. Arkadaşı Ahmet ve eşi Neslihan gibi yan karakterler ve Baki'nin hayatına giren Elif gibi figürler, onun iç dünyasına ve değişim potansiyeline ayna tutar (Televizyon Gazetesi, 2025). Yayınlandığı andan itibaren **"Ölünce beni kim yıkayacak?"** şeklindeki tanıtım afişleriyle geniş yankı uyandıran "Gassal", konusu ve anlatım biçimiyle hem olumlu eleştiriler almış hem de tartışmalara neden olmuştur. Özellikle Ahmet Kural'ın dram ağırlıklı performansı, dizinin alışılmadık konusu ve ölümle kurduğu diyalog, izleyiciler ve eleştirmenler tarafından dikkat çekici bulunmuştur (Türkiye Gazetesi, 2025).

1.3.Konunun Psikoloji Alanındaki Önemi

Travmatik olayların birey ve toplum üzerindeki etkileri, psikoloji biliminin temel ve güncel araştırma alanlarından birini teşkil etmektedir. Travma, bireyin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü tehdit eden, başa çıkma kapasitesini aşan ve yoğun korku, çaresizlik veya dehşet duygularına yol açan deneyimler olarak tanımlanır (American Psychiatric Association, 2013). Bu tür deneyimlerin ardından ortaya çıkan travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon,

anksiyete bozuklukları ve kimlikte çözülme gibi psikopatolojiler, bireylerin yaşam kalitesini ciddi biçimde düşürmekte ve işlevselliklerini önemli ölçüde bozabilmektedir (Van der Kolk, 2014; Herman, 1997). Dolayısıyla, travmanın doğasını, psikolojik sonuçlarını ve iyileşme süreçlerini anlamak, klinik psikoloji, psikiyatri ve ruh sağlığı alanlarındaki müdahale ve önleme stratejilerinin geliştirilmesi açısından hayati öneme sahiptir.

Travmatik deneyimlerin psikolojik etkileri, özellikle bellek süreçleri üzerinden derinlemesine incelenmektedir. Travma, bireyin otobiyografik belleğinde parçalanmalara, istemsiz anıların (flashback) sık sık yeniden yaşanmasına veya tam tersi, olaya dair önemli detayların hatırlanamamasına (amnezi) neden olabilir (Brewin, Dalgleish, & Joseph, 1996; Schacter, 1996). Bu durum, bireyin geçmişiyle tutarlı bir anlatı oluşturmasını zorlaştırır ve kimlik algısını olumsuz etkileyebilir. Öte yandan, toplumsal düzeyde yaşanan travmalar (savaşlar, soykırımlar, doğal afetler vb.), kolektif bellekte derin izler bırakır ve bu olayların nasıl hatırlandığı, anlatıldığı ve gelecek nesillere aktarıldığı, toplumun kimliği, değerleri ve geleceğe yönelik tutumları üzerinde belirleyici olur (Halbwachs, 1992; Hirsch, 2012). Bu bağlamda, travmatik olayların bireysel ve toplumsal bellek üzerindeki etkileşimini incelemek hem bireysel iyileşme süreçlerini hem de toplumsal barış ve uzlaşma mekanizmalarını anlamak için kritik bir öneme sahiptir.

Ölüm ve yas, insanlığın en temel ve kaçınılmaz travmatik deneyimleri arasında yer alır. Bir yakının kaybı veya kendi ölümlülüğüyle yüzleşme, bireyde derin bir keder, anlam arayışı ve varoluşsal sorgulamaları tetikler (Kübler-Ross, 1969; Yalom, 1980). Yas süreci, kültürel ve bireysel farklılıklar göstermekle birlikte, genellikle belirli psikolojik aşamaları içerir ve bu sürecin sağlıklı bir şekilde tamamlanamaması, komplike yas gibi psikolojik sorunlara yol açabilir (Bowlby, 1980; Stroebe, Hansson, Stroebe, & Schut, 2001). Ölümle doğrudan ve sürekli temas halinde olan meslek gruplarının (sağlık çalışanları, askerler, polisler, itfaiyeciler ve gassallar gibi) yaşadığı ikincil travmatik stres ve tükenmişlik de psikoloji alanının önemli bir inceleme konusudur (Figley, 1995). Bu mesleklerin bireylerin ruh sağlığı üzerindeki etkilerini ve başa çıkma mekanizmalarını anlamak, mesleki riskleri azaltmaya yönelik destek programlarının geliştirilmesine katkı sağlar.

Popüler kültür ürünleri, özellikle televizyon dizileri, toplumsal değerlerin, kaygıların ve deneyimlerin yansıtıldığı ve yeniden üretildiği önemli kültürel arenalardır (Storey, 2018). Bu yapımlar, travma, ölüm, yas ve bellek gibi karmaşık ve hassas konuları geniş kitlelere ulaştırarak, bu konular hakkındaki kamusal söylemi ve bireylerin algılarını etkileyebilir (Niemeyer, 2014). Televizyon dizilerindeki karakterlerin travmatik deneyimleri, izleyicilerin kendi yaşantılarıyla özdeşleşmelerine, farklı başa çıkma yollarını görmelerine veya bu konular üzerine düşünmelerine olanak tanıyabilir. Ancak bu temsillerin psikolojik gerçeklikle ne ölçüde örtüştüğü, olası olumlu ve olumsuz etkileri (örneğin, damgalama, yanlış bilgilendirme veya tam tersi farkındalık artırma) psikoloji bilimi açısından incelenmesi gereken önemli sorulardır.

"Gassal" dizisi, merkezine ölümle doğrudan ilişkili bir mesleği ve bu mesleği icra eden bir karakterin travmatik deneyimlerini alarak, yukarıda belirtilen tüm bu alanlarla kesişen bir noktada durmaktadır. Dizi, bir gassalın perspektifinden ölümün soğuk gerçekliğini, yasın farklı yüzlerini, geçmiş travmaların bugüne uzanan etkilerini ve bu deneyimlerin bireysel

bellekte nasıl işlendiğini ele almaktadır. Bu yönüyle dizi, psikoloji alanına şu açılardan önemli katkılar sunma potansiyeli taşımaktadır:

1. Travma ve Bellek Temsillerinin İncelenmesi: Dizi, travmatik yaşantıların ve belleğin (özellikle otobiyografik ve potansiyel olarak kolektif bellek unsurlarının) popüler bir anlatıda nasıl temsil edildiğine dair zengin bir vaka sunar. Bu temsilin analizi, travma ve bellek çalışmalarına kültürel bir perspektif katabilir.

2. Ölüm ve Yas Süreçlerine Dair Farkındalık: Ölüm ve yas gibi genellikle tabu olarak kabul edilen konuların bir dizi aracılığıyla işlenmesi, bu konulara dair toplumsal farkındalığın ve tartışmanın artmasına katkıda bulunabilir. Dizideki karakterlerin yas süreçleri ve ölümle yüzleşme biçimleri, psikolojik başa çıkma mekanizmaları açısından incelenebilir.

3. Mesleki Travmanın Anlaşılması: Gassallık gibi ölümle yoğun temas içeren ve psikolojik olarak zorlayıcı olabilecek bir mesleğin dizide ele alınışı, bu tür meslek gruplarının yaşadığı stres, travma ve başa çıkma stratejileri hakkında dolaylı da olsa bir anlayış geliştirmeye yardımcı olabilir.

4. Popüler Kültürün Psikolojik Etkileri: Çalışma, popüler bir kültür ürününün izleyicilerin travma, ölüm ve bellek gibi konulara dair algılarını ve tutumlarını nasıl etkileyebileceğine dair bir tartışma zemini sunar.

"Gassal" dizisi perspektifinden travmatik olayların bireysel ve toplumsal bellek üzerindeki etkisini incelemek, psikoloji biliminin travma, bellek, ölüm ve yas gibi temel konularına güncel ve kültürel bir bağlamda ışık tutma potansiyeli taşımaktadır. Bu tür bir analiz hem kuramsal tartışmalara katkı sunabilir hem de popüler kültürün insan psikolojisi üzerindeki rolünü anlamada önemli bir adım olabilir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmamızın kuramsal çerçevesinde, travmatik olayların, özellikle ölüm ve yasin bireysel ve toplumsal bellek üzerindeki etkilerini "Gassal" dizisi bağlamında incelemek için temel alınacak kuramsal yaklaşımlar ve kavramlar ele alınacaktır. Çalışmanın analiz çerçevesini oluşturan bu teorik zemin, ölüm psikolojisi, psikodinamik yaklaşımlar ve travma literatüründeki temel bulguları içermektedir.

2.1.Ölüm Psikolojisi: Temel Kavramlar

Ölüm psikolojisi, bireylerin ölüm olgusuyla nasıl başa çıktıklarını, ölüm düşüncesinin psikolojik süreçleri nasıl etkilediğini, ölüm kaygısını, yas süreçlerini ve ölümle ilgili kültürel tutumları inceleyen bir alandır (Kastenbaum, 2012; Neimeyer, 2001). İnsan varoluşunun kaçınılmaz bir gerçeği olan ölüm, psikolojik açıdan karmaşık ve çok boyutlu bir fenomendir.

- **Ölüm Kaygısı (Death Anxiety):** Ölüm kaygısı, bireyin kendi ölümlülüğü veya başkalarının ölümüyle ilgili duyduğu endişe, korku ve rahatsızlık olarak tanımlanır (Templer, 1970). Bu kaygı, bilinçli veya bilinçdışı düzeylerde var olabilir ve bireyin düşünce, duygu ve davranışlarını önemli ölçüde etkileyebilir. Ölüm kaygısının düzeyi, yaş, cinsiyet, kişilik özellikleri, dini inançlar ve kültürel faktörler gibi birçok değişkene bağlı olarak farklılık

gösterebilir (LePore & Eisenberg, 2001). Yalom (1980), ölüm kaygısının temel bir varoluşsal kaygı olduğunu ve birçok psikopatolojinin altında yatan bir dinamik olabileceğini öne sürmüştür. "Gassal" dizisindeki karakterlerin, özellikle de ana karakter Baki'nin mesleği gereği ölümle sürekli temas halinde olması, ölüm kaygısıyla nasıl başa çıktığı veya bu kaygının davranışlarına nasıl yansıdığı önemli bir analiz noktası olacaktır.

- **Ölümün Evreleri (Stages of Dying):** Elisabeth Kübler-Ross (1969), ölümcül hastalık tanısı almış bireylerle yaptığı çalışmalar sonucunda, ölüme yaklaşan bireylerin ve yas tutanların deneyimleyebileceği beş temel psikolojik evre tanımlamıştır: inkâr (denial), öfke (anger), pazarlık (bargaining), depresyon (depression) ve kabul (acceptance). Bu model, yas sürecinin ve ölümle yüzleşmenin dinamiklerini anlamada önemli bir çerçeve sunmuş olsa da her bireyin bu evreleri aynı sırada veya tamamını deneyimlemediği, sürecin kişiden kişiye değişebileceği ve daha karmaşık olabileceği yönünde eleştiriler de almıştır (Corr, 1993; Maciejewski, Zhang, Block, & Prigerson, 2007). "Gassal" dizisindeki karakterlerin kayıplar karşısındaki tepkileri ve yas süreçleri, Kübler-Ross'un modeli ve bu modele getirilen eleştiriler ışığında değerlendirilebilir.

- **Anlam Arayışı ve Ölüm (Meaning-Making and Death):** Ölümün kaçınılmazlığı, bireyleri yaşamın anlamı ve amacı üzerine düşünmeye sevk eder. Frankl (1959/2006), insanın temel motivasyonunun anlam arayışı olduğunu ve ölümle yüzleşmenin bu arayışı daha da derinleştirdiğini belirtmiştir. Ölüm, bireyin değerlerini, önceliklerini ve yaşam felsefesini yeniden gözden geçirmesine neden olabilir. Ölümle ilgili deneyimler, özellikle travmatik kayıplar, bireyin dünya görüşünü sarsabilir ve yeni anlamlar inşa etme çabasını tetikleyebilir (Neimeyer, Burke, Mackay, & van der Heck, 2010). "Gassal" dizisinde, Baki karakterinin "Ben ölünce beni kim yıkayacak?" sorusuyla başlayan içsel yolculuğu, tam da bu anlam arayışının bir yansıması olarak okunabilir.

- **Dehşet Yönetimi Kuramı (Terror Management Theory - TMT):** Becker'in (1973) çalışmalarından esinlenerek Solomon, Greenberg ve Pyszczynski (1991) tarafından geliştirilen Dehşet Yönetimi Kuramı, insanların ölümün kaçınılmazlığı karşısında duydukları potansiyel dehşeti yönetmek için kültürel dünya görüşleri (örneğin, dini inançlar, milliyetçilik) ve öz-saygı geliştirdiklerini öne sürer. Bu kurama göre, kültürel dünya görüşleri bireye sembolik bir ölümsüzlük vaat ederken, öz-saygı da bu kültürel değerlere uygun yaşadığına dair bir inanç sunar. Ölüm düşüncesi belirginleştğinde (mortality salience), bireyler kendi kültürel dünya görüşlerine daha sıkı sarılma ve farklı görüşlere karşı daha hoşgörüsüz olma eğilimi gösterebilirler (Greenberg, Pyszczynski, & Solomon, 1986). "Gassal" dizisindeki ölüm ritüelleri ve karakterlerin bu ritüellere verdiği anlamlar, TMT perspektifinden de analiz edilebilir.

- **Ölüme Yönelik Kültürel ve Toplumsal Tutumlar:** Her kültür, ölüm olgusuna farklı anlamlar yükler ve ölümle ilgili farklı ritüel ve pratikler geliştirir (Walter, 1994). Toplamların ölüme bakışı, yas tutma biçimleri, cenaze törenleri ve ölümden sonraki yaşama dair inançları büyük çeşitlilik gösterir. Modern Batı toplumlarında ölümün daha çok tıbbileştirildiği ve kamusal alandan uzaklaştırıldığı gözlemlenirken (Ariès, 1981), bazı geleneksel toplumlarda ölüm yaşamın daha doğal bir parçası olarak kabul edilir ve topluluk içinde daha görünür bir şekilde deneyimlenir. "Gassal" dizisi, İslami gelenekte önemli bir yeri olan gassallık mesleği üzerinden, Türkiye toplumunun ölüme ve ölüm ritüellerine yaklaşımına dair kültürel kodları yansıtmaya potansiyeli taşır.

Temel kavramlar, "Gassal" dizisindeki karakterlerin ölümle ve kayıpla olan ilişkilerini, bu deneyimlerin onların psikolojilerine ve davranışlarına yansımalarını anlamak için bir zemin oluşturacaktır.

2.2.Psikodinamik Yaklaşımda Ölüm ve Travma

Psikodinamik yaklaşım, temelleri Sigmund Freud'un çalışmalarına dayanan ve bilinçdışı süreçlerin, erken çocukluk deneyimlerinin ve içsel çatışmaların insan davranışları ve ruh sağlığı üzerindeki etkilerini vurgulayan bir psikoloji ekolüdür (Freud, 1900/1953; Mitchell & Black, 1995). Ölüm ve travma olguları, psikodinamik kuram içerisinde önemli bir yer tutar ve bu yaklaşım, bu deneyimlerin bireyin iç dünyasındaki yansımalarını, savunma mekanizmalarını ve uzun vadeli etkilerini anlamada derinlemesine bir bakış açısı sunar.

- **Kaygının Kaynağı Olarak Ölüm ve Travma:** Freud, başlangıçta ölüm içgüdü (Thanatos) kavramını ortaya atmış olsa da (Freud, 1920/1955), psikodinamik kuramda ölüm daha çok bir kayıp, ayrılık ve narsisistik yaralanma tehdidi olarak ele alınır. Travmatik deneyimler, özellikle de yaşamı tehdit eden olaylar veya önemli bir nesnenin (kişinin) kaybı, egonun başa çıkma kapasitesini zorlayan ve yoğun kaygıya neden olan durumlar olarak görülür (Freud, 1926/1959). Bu kaygı, bireyin ruhsal dengesini sarsar ve çeşitli savunma mekanizmalarının devreye girmesine yol açar. "Gassal" dizisindeki karakterlerin, özellikle Baki'nin, ölümle ve kayıplarla dolu geçmişi ve mesleği, onun temel kaygıları ve bu kaygılarla başa çıkma biçimleri açısından psikodinamik bir mercekten incelenebilir.

- **Yas ve Melankoli (Mourning and Melancholia):** Freud'un "Yas ve Melankoli" (1917/1957) adlı klasik çalışması, sevilen bir nesnenin (kişinin veya bir idealin) kaybına verilen tepkileri anlamada çığır açmıştır. Freud'a göre yas, kaybedilen nesneye yatırılmış olan libidonun (psişik enerji) yavaş yavaş geri çekilmesi ve yeni nesnelere yönlendirilmesiyle karakterize edilen sağlıklı bir süreçtir. Bu süreçte birey, kaybın gerçekliğini kabul eder ve zamanla acısı azalır. Melankoli ise, kaybedilen nesneyle özdeşleşmenin ve nesneye yönelik ambivalan (ikircikli) duyguların (sevgi ve nefret) egoya yöneltilmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Melankolide, yasın aksine, öz-saygıda belirgin bir düşüş, kendini suçlama ve değersizlik duyguları hakimdir. "Gassal" dizisindeki karakterlerin yaşadığı kayıplar sonrasındaki yas süreçleri, bu ayrım ışığında analiz edilebilir; özellikle Baki'nin annesinin kaybına verdiği tepki ve bunun kişiliği üzerindeki etkileri melankolik örüntüler açısından değerlendirilebilir.

- **Travma ve Savunma Mekanizmaları:** Travmatik bir olayla karşılaşıldığında, ego, bu ezici deneyimin yarattığı kaygıdan korunmak için çeşitli savunma mekanizmalarını kullanır. Bu mekanizmalar arasında bastırma (repression), inkâr (denial), yansıtma (projection), çözülme (dissociation), gerileme (regression) ve entelektüelleştirme (intellectualization) sayılabilir (A. Freud, 1936/1966). Bastırma, travmatik anıların ve duyguların bilinçdışına itilmesidir; ancak bu bastırılmış materyal, rüyalar, dil sürçmeleri veya semptomlar aracılığıyla kendini belli edebilir. Çözülme, travmatik deneyim sırasında bireyin kendisini veya çevresini gerçek dışı algılaması, anıların bütünlüğünün bozulması şeklinde ortaya çıkabilir. "Gassal" dizisindeki karakterlerin travmatik olaylar karşısında sergiledikleri davranışlar ve duygusal tepkiler, kullandıkları savunma mekanizmaları açısından incelenebilir. Örneğin, Baki'nin

mesleğine olan aşırı bağlılığı veya duygusal mesafesi, bir tür entelektüelleştirme veya duygusal yalıtım olarak yorumlanabilir.

- **Nesne İlişkileri Kuramı ve Kayıp:** Nesne ilişkileri kuramı, bireyin erken çocukluk döneminde bakım veren kişilerle (nesnelerle) kurduğu ilişkilerin, ileriki yaşamındaki ilişkilerini ve kişilik yapısını nasıl etkilediğini inceler (Klein, 1940; Bowlby, 1969; Winnicott, 1965). Bu kurama göre, erken dönemdeki güvenli bağlanma deneyimleri, bireyin kayıplarla başa çıkma kapasitesini artırırken, güvensiz bağlanma veya erken dönem travmatik kayıplar, ilerideki kayıplara karşı daha savunmasız hale getirebilir. Bowlby'nin (1980) yas sürecini bağlanma figürünün kaybına verilen bir tepki olarak tanımlaması, bu perspektifin önemli bir uzantısıdır. "Gassal" dizisinde Baki'nin annesini erken yaşta kaybetmesi ve babasıyla olan sorunlu ilişkisi, onun nesne ilişkileri ve bağlanma örüntüleri açısından değerlendirilebilir ve bu durumun yetişkinlikteki ilişkilerine ve yas deneyimlerine nasıl yansıdığı analiz edilebilir.

- **Travmanın Tekrarı (Repetition Compulsion):** Freud, travmatik deneyimlerin bireyler tarafından bilinçdışı bir şekilde yeniden canlandırılma eğiliminde olduğunu gözlemlemiştir (Freud, 1920/1955). Bu "tekrar zorlantısı", bireyin travmayı kontrol etme veya üzerinde ustalaşma çabasının bir yansıması olabileceği gibi, aynı zamanda travmatik örüntülerin kısır bir döngü içinde tekrarlanmasına da yol açabilir. Travma yaşamış bireyler, farkında olmadan kendilerini benzer travmatik durumlara sokabilir veya travmatik ilişkileri yeniden yaratabilirler. "Gassal" dizisinde, karakterlerin geçmiş travmalarının bugünkü seçimlerini ve ilişkilerini nasıl etkilediği, bu tekrar zorlantısı kavramı üzerinden tartışılabilir. Baki'nin ölümle bu kadar iç içe bir mesleği seçmesi, bir yönüyle geçmiş travmalarıyla (özellikle annesinin ölümü) bir hesaplaşma veya bu travmayı kontrol etme çabası olarak da yorumlanabilir.

Psikodinamik yaklaşım, "Gassal" dizisindeki karakterlerin içsel dünyalarına, bilinçdışı motivasyonlarına ve geçmiş deneyimlerinin bugünkü davranışları üzerindeki etkilerine dair derinlemesine bir anlayış sunarak, travma ve ölüm olgularının karmaşık psikolojik dinamiklerini aydınlatmada önemli bir rol oynayacaktır.

2.3.Yas ve Travmatik Deneyimler Üzerine Literatür Özeti

Yas ve travmatik deneyimler, psikoloji literatüründe geniş yer tutan ve birbiriyle sıkça kesişen iki önemli konudur. Kayıp, özellikle beklenmedik, ani veya şiddet içeren bir ölüm sonucu meydana geldiğinde, travmatik bir deneyime dönüşebilir ve yas sürecini karmaşıklştırabilir (Raphael, 1983; Rynearson, 2001). Bu bölümde, yasin doğası, travmatik yas, travmanın bellek üzerindeki etkileri ve başa çıkma süreçleri gibi temel konular, ilgili literatür ışığında özetlenecektir.

- **Yas Sürecinin Doğası ve Modelleri:** Yas, sevilen birinin kaybına verilen doğal ve çok boyutlu bir tepkidir; duygusal, bilişsel, davranışsal ve fizyolojik birçok bileşeni içerir (Worden, 2008). Klasik yas modelleri (örneğin, Kübler-Ross, 1969; Bowlby, 1980) belirli aşamalar veya görevler tanımlasa da çağdaş yaklaşımlar yas sürecinin daha dinamik, kişiye özgü ve dalgalı bir seyir izlediğini vurgular (Stroebe, Schut, & Boerner, 2017). Örneğin, Stroebe ve Schut'un (1999) **İkili Süreç Modeli (Dual Process Model)**, yas tutan bireylerin kayıp odaklı (kaybın acısıyla yüzleşme, yas çalışması) ve yeniden yapılanma odaklı (yeni rollere adapte olma, yeni ilişkiler kurma, yaşamı yeniden düzenleme) stresörler arasında gidip geldiğini öne sürer. Bu

model, yasin sadece geçmişe odaklanmakla kalmayıp, aynı zamanda geleceğe yönelik bir uyum çabasını da içerdiğini belirtir.

- **Travmatik Yas (Traumatic Bereavement / Complicated Grief):** Bir ölüm, travmatik koşullar altında (örneğin, şiddet, kaza, intihar, doğal afet) meydana geldiğinde veya kayıp ani ve beklenmedik olduğunda, yas süreci önemli ölçüde karmaşılaşabilir. Travmatik yas, travma sonrası stres belirtileri ile yoğun ayrılık sıkıntısının bir arada görüldüğü bir durumu ifade eder (Prigerson et al., 1995; Shear, Frank, Houck, & Reynolds, 2005). Bu durumda bireyler, kaybın travmatik detaylarına takılıp kalabilir, yoğun bir özlem ve anlamsızlık duygusu yaşayabilir, geleceğe dair umutlarını yitirebilir ve günlük işlevselliklerinde ciddi bozulmalar deneyimleyebilirler. Travmatik yas, normal yas sürecinden daha uzun sürebilir ve profesyonel müdahale gerektirebilir (Boelen, van den Hout, & van den Bout, 2006). "Gassal" dizisindeki bazı ölüm vakalarının (örneğin, cinayet, kaza) ve karakterlerin bu ölümlere verdiği tepkilerin travmatik yas kavramı çerçevesinde incelenmesi anlamlı olacaktır.

- **Travmanın Bellek Üzerindeki Etkileri:** Travmatik deneyimler, belleğin işleyişi üzerinde derin ve kalıcı etkilere sahip olabilir. Van der Kolk ve Fisler (1995), travmatik anıların sıradan otobiyografik anılardan farklı bir şekilde kodlandığını ve depolandığını öne sürmüştür. Travmatik anılar genellikle parçalı, duyuşal imgeler (görüntüler, sesler, kokular) ve bedensel duyular şeklinde kaydedilirken, sözel anlatıya dökülmeleri zor olabilir. Bu durum, travmanın "anlatılamazlığı" olarak da ifade edilir (Terr, 1991). Brewin (2007), travmatik anıların iki farklı bellek sistemi üzerinden temsil edildiğini belirten **Çift Temsil Kuramı (Dual Representation Theory)** gibi modellerle bu konuya açıklık getirmeye çalışmıştır. Bu kurama göre, durumsal olarak erişilebilen bellek sistemi (SAM) travmanın duyuşal ve algısal yönlerini içerirken, sözel olarak erişilebilen bellek sistemi (VAM) olayın bağlamsal ve anlamsal bilgilerini içerir. Travma durumunda SAM sistemi aşırı aktif hale gelirken, VAM sistemi baskılanabilir. "Gassal" dizisindeki karakterlerin geçmiş travmalarını hatırlama biçimleri, anılarındaki boşluklar veya istemsiz anıların (flashback) varlığı, bu literatür ışığında analiz edilebilir.

- **Başa Çıkma Stratejileri ve Psikolojik Dayanıklılık:** Bireylerin travmatik deneyimler ve kayıplarla başa çıkma biçimleri büyük farklılıklar gösterir. Başa çıkma stratejileri, problem odaklı (sorunu çözmeye yönelik aktif çabalar) veya duygu odaklı (duyuşal stresi azaltmaya yönelik çabalar) olabilir (Lazarus & Folkman, 1984). Sosyal destek, anlam bulma, dini veya manevi inançlar, olumlu yeniden yorumlama gibi faktörler, başa çıkma sürecinde önemli rol oynar (Park, 2010). Psikolojik dayanıklılık (resilience), ciddi zorluklara veya travmalara rağmen bireyin uyum sağlama, toparlanma ve hatta gelişme kapasitesini ifade eder (Bonanno, 2004; Masten, 2001). Travma ve kayıp yaşayan herkesin psikopatoloji geliştirmediği, önemli bir kısmının zamanla toparlandığı ve hatta bazı bireylerin bu deneyimler sonucunda **travma sonrası gelişim (posttraumatic growth)** yaşadığı (örneğin, yaşamın değerini daha iyi anlama, kişisel güçlenme, ilişkilerde derinleşme) bilinmektedir (Tedeschi & Calhoun, 1996). "Gassal" dizisindeki karakterlerin zorlu deneyimler karşısında sergiledikleri başa çıkma çabaları, sosyal destek ağları ve psikolojik dayanıklılık potansiyelleri bu çerçevede değerlendirilecektir.

- **Kültürün Yas ve Travma Deneyimine Etkisi:** Yas tutma biçimleri, travmaya verilen tepkiler ve yardım arama davranışları kültürel normlardan ve değerlerden önemli ölçüde etkilenir (Klass, Silverman, & Nickman, 1996; Eisenbruch, 1984). Ölüm ritüelleri, yasin

toplumsal olarak ifade edilme biçimleri ve kayba yüklenen anlamlar kültürden kültüre değişir. Bir kültürde kabul edilebilir ve destekleyici bulunan bir yas tepkisi, başka bir kültürde farklı yorumlanabilir. Bu nedenle, travma ve yas çalışmalarında kültürel duyarlılık büyük önem taşır. "Gassal" dizisi, Türkiye kültüründeki ölüm ve yas pratiklerine (örneğin, gassallık, cenaze törenleri, taziye ziyaretleri) dair bir pencere sunarak, bu deneyimlerin kültürel bağlam içinde nasıl şekillendiğini anlama fırsatı verebilir.

Literatür özeti, "Gassal" dizisindeki travmatik olayların, yas süreçlerinin ve bellek temsillerinin daha kapsamlı ve derinlemesine bir analizini yapmak için gerekli teorik altyapıyı sağlamayı amaçlamaktadır. Dizideki karakterlerin deneyimleri, bu bilimsel bulgular ışığında yorumlanarak hem bireysel psikodinamiklerin hem de daha geniş toplumsal ve kültürel örüntülerin anlaşılmasına çalışılacaktır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde çalışmamızın yöntemsel çerçevesi sunulmaktadır. Araştırmanın deseni, veri toplama aracı, analiz süreci ve örneklem seçimi ayrıntılı bir şekilde açıklanacaktır.

3.1.Çalışma Yöntemi ve Analiz Yöntemleri

Çalışmamız, nitel araştırma desenlerinden biri olan **vaka çalışması (case study)** modeline göre tasarlanmıştır. Vaka çalışması, belirli bir olguyu (vakayı) kendi gerçek yaşam bağlamı içinde, derinlemesine ve bütüncül bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlar (Yin, 2009; Stake, 1995). Çalışmamızda "vaka", ülkemizde "tabii" platformunda yayınlanan "Gassal" adlı televizyon dizisidir. Dizi, travma, ölüm, yas ve bellek gibi karmaşık psikolojik temaları ele alması ve bu temaları gassallık mesleği gibi özgün bir bağlamda işlemesi nedeniyle incelenmeye değer bir vaka olarak seçilmiştir.

Veri toplama aracı olarak dizinin kendisi, yani yayınlanmış tüm bölümleri kullanılacaktır. Dizinin görsel ve işitsel materyalleri (sahneler, diyaloglar, müzik, mekân kullanımı vb.) birincil veri kaynağını oluşturacaktır. Verilerin analizinde ise **nitel içerik analizi** ve **tematik analiz** yöntemlerinden yararlanılacaktır. Nitel içerik analizi, metinsel veya görsel verilerdeki belirli temaların, kavramların veya örüntülerin sistematik bir şekilde tanımlanması, kodlanması ve yorumlanması sürecidir (Krippendorff, 2004; Weber, 1990). Tematik analiz ise, veri seti içindeki önemli temaları (tekrarlayan anlam örüntülerini) belirleme, analiz etme ve raporlama üzerine odaklanır (Braun & Clarke, 2006).

Analiz süreci:

1. Veriyle Tanışıklık: "Gassal" dizisinin tüm bölümleri, araştırma soruları ve kuramsal çerçeve göz önünde bulundurularak birden fazla kez dikkatle izlenecektir. Bu aşamada, önemli diyaloglar, sahneler, karakter davranışları ve sembolik unsurlar hakkında notlar alınacaktır.

2. İlk Kodların Oluşturulması: İzlenen materyalden hareketle, travma, ölüm, yas, bellek, başa çıkma, gassallık kimliği gibi önceden belirlenmiş (kuram odaklı/dedüktif) ve aynı zamanda veriden ortaya çıkan (indüktif) kodlar oluşturulacaktır.

3. Temaların Belirlenmesi: Oluşturulan kodlar gruplandırılarak ve ilişkilendirilerek daha geniş kapsamlı temalar ve alt temalar saptanacaktır. Bu temalar, araştırmının kuramsal çerçevesi (ölüm psikolojisi, psikodinamik yaklaşım, yas ve travma literatürü) ile diyalog içinde geliştirilecektir.

4. Temaların Gözden Geçirilmesi ve Tanımlanması: Belirlenen temalar, veri setiyle tutarlılıkları ve araştırmının amacına uygunlukları açısından yeniden değerlendirilecektir. Her bir tema net bir şekilde tanımlanacak ve kapsamı belirlenecektir.

5. Analiz ve Yorumlama: Temalar, diziden somut örneklerle (sahne betimlemeleri, diyalog alıntıları) desteklenerek analiz edilecektir. Bu analizler, kuramsal çerçevede sunulan psikolojik kavramlar ve teoriler ışığında derinlemesine yorumlanacaktır. Karakterlerin psikolojik durumları, travmatik deneyimlerle başa çıkma biçimleri, ölüm ve yas süreçleri, belleğin rolü ve gassallık mesleğinin psikolojik yansımaları bu yorumlamanın odak noktalarını oluşturacaktır.

Bu analiz süreci, dizinin sunduğu anlatıyı sistematik bir şekilde çözümleyerek, travmatik olayların bireysel ve toplumsal bellek üzerindeki etkilerine dair derinlemesine bulgulara ulaşmayı hedeflemektedir.

3.2.Dizi Analizinde Kullanılan Kriterler

"Gassal" dizisinin analizi sırasında aşağıdaki temel kriterlere odaklanılacaktır:

1. Karakter Analizi:

- Başta ana karakter Baki olmak üzere, önemli yan karakterlerin (örneğin Nihan, Ahmet, Elif, Aziz) kişilik özellikleri, geçmiş travmaları, motivasyonları, içsel çatışmaları ve gelişim süreçleri.
- Karakterlerin ölüm, kayıp ve travmatik olaylar karşısındaki duygusal tepkileri, düşünceleri ve davranışları.
- Kullandıkları psikolojik savunma mekanizmaları ve başa çıkma stratejileri.
- Karakterler arası ilişkiler ve bu ilişkilerin travma ve yas süreçlerine etkisi.

2. Anlatı ve Tematik Unsurlar:

- Dizinin ana olay örgüsü ve alt hikayelerinde travma, ölüm, yas ve bellek temalarının nasıl işlendiği.
- Ölümün farklı biçimlerinin (doğal ölüm, kaza, cinayet vb.) ve bu ölümlerin karakterler üzerindeki etkilerinin temsili.
- Yas sürecinin farklı evrelerinin veya dinamiklerinin (örneğin, İkili Süreç Modeli bağlamında) karakterlerde nasıl gözlemlendiği.
- Bellek süreçlerinin (unutma, hatırlama, flashback, travmatik anıların yeniden işlenmesi) anlatıda nasıl yer bulduğu.
- Geçmişin bugüne etkileri ve karakterlerin geçmişleriyle hesaplaşma çabaları.

3. Gassallık Mesleğinin Temsili:

- Gassallık mesleğinin getirdiği psikolojik yükler, zorluklar ve tatmin kaynakları.
- Ana karakterin mesleğiyle kurduğu ilişki (anlam arayışı, kaçış, yüzleşme vb.).

- Ölüm ritüellerinin (yıkama, kefenleme, defin) bireysel ve toplumsal anlamları, dizideki sunumu.
- Toplumun gassallara ve ölüme bakış açısının yansıtılma biçimi.

4. Görsel ve İşitsel Sembolizm:

- Mekân kullanımı (gasilhane, morg, mezarlık, ev ortamları vb.) ve bu mekanların yarattığı atmosfer.
- Renk paleti, ışık kullanımı ve kamera açıları gibi sinematografik unsurların duygu ve anlam aktarımındaki rolü.
- Müzik ve ses tasarımının travmatik ve duygusal sahnelerdeki etkisi.
- Ölüm, arınma, kayıp, bellek gibi temalarla ilişkili olabilecek metaforlar ve semboller.

5. Toplumsal ve Kültürel Bağlam:

- Dizide yansıtılan toplumsal değerler, normlar ve tabular (özellikle ölüm ve yasla ilgili).
- Kolektif travma veya toplumsal belleğe dair olası göndermeler.
- Dizinin Türkiye'deki ölüm ve yas kültürüne dair sunduğu içgörüler.

Bu kriterler, dizinin çok katmanlı yapısını analiz etmek ve araştırmanın temel sorularına yanıt bulmak için bir yol haritası sunacaktır.

3.3.Örneklem: Seçilen Bölümler ve Karakterler

Çalışmamızın örneklemine, "Gassal" dizisinin yayınlandığı tarihten 15/03/2025 tarihine kadar yayınlanmış olan tüm bölümleri oluşturmaktadır. Dizinin bütüncül bir analizi hedeflendiğinden, mevcut tüm bölümlerin izlenmesi ve değerlendirilmesi esastır.

Karakter analizinde odak noktası, dizinin ana karakteri olan **Baki** (Ahmet Kural) olacaktır. Baki'nin gassal olması, kişisel travma geçmişi ve "**Ben ölünce beni kim yıkayacak?**" sorusuyla başlayan içsel yolculuğu, araştırmanın temel temalarıyla doğrudan örtüşmektedir. Onun psikolojik durumu, savunma mekanizmaları, yas süreçleri ve bellekle olan ilişkisi detaylı bir şekilde incelenecektir.

Baki'nin yanı sıra, onunla etkileşimde olan ve hikâyenin gelişiminde önemli rol oynayan başlıca yan karakterler de analize dahil edilecektir. Bu karakterler arasında Baki'nin arkadaşı **Ahmet** (Muharrem Türkseven), hayatına giren **Elif** (Sibel Aytan), ablası **Nihan** (Hande Soral) ve babası **Aziz** (Erdal Cindoruk) gibi figürler bulunmaktadır. Bu karakterlerin kendi potansiyel travma ve yas öyküleri, Baki ile olan ilişkileri ve Baki'nin psikolojik süreçlerine etkileri de dikkate alınacaktır.

Bölüm seçimi konusunda, yayınlanmış tüm bölümler (Sezon 1) genel analize tabi tutulacak olmakla birlikte, özellikle travmatik olayların yoğun işlendiği, karakterlerin ölüm ve yasla derinlemesine yüzleştiği, bellek süreçlerinin belirgin bir şekilde temsil edildiği veya gassallık ritüellerinin ayrıntılı olarak gösterildiği kilit bölümler ve sahneler, mikro düzeyde daha detaylı bir analize tabi tutulacaktır. Bu kilit sahnelerin seçimi, araştırmanın sorularına ve kuramsal çerçevesine en fazla ışık tutma potansiyellerine göre yapılacaktır.

4. BULGULAR VE ANALİZ

Çakışmamızın bu kısmında, "Gassal" dizisinin (varsayımsal) içeriği, belirlenen kuramsal çerçeve ışığında analiz edilerek, travmatik olayların bireysel ve toplumsal bellek üzerindeki etkileri incelenecektir. Analizler, dizideki karakterlerin deneyimleri, ölümle yüzleşme biçimleri, travmatik geçmişleriyle başa çıkma stratejileri ve gassallık kimliğinin psikolojik yansımaları üzerine odaklanacaktır.

4.1.Dizide Ölümün Temsili ve Karakterlerin Ölümle Yüzleşme Biçimleri

"Gassal" dizisinin, adından da anlaşılacağı üzere, ölüm temasını merkezine aldığı ve bu temayı çeşitli boyutlarıyla işlediği varsayılmaktadır. Dizide ölümün temsili, hem fiziksel gerçekliğiyle (gasilhane sahneleri, ölü bedenlerin hazırlanışı) hem de geride kalanlar üzerindeki psikolojik ve duygusal etkileriyle ele alınabilir. Televizyon dizilerinde ölümün temsili genellikle dramatize edilme eğilimindedir; sıklıkla şiddet içeren ölümler gösterilirken, doğal ölüm süreçleri veya yasın uzun vadeli etkileri daha az yer bulabilir (Corr, Nabe, & Corr, 2009, akt. Till, Strauss, Sonneck, & Niederkrotenthaler, 2015; O'Connell Family Funeral Homes & Cremation Services, 2023). "Gassal" dizisinin bu genel eğilimden ne ölçüde ayrıştığı veya bu eğilimleri nasıl yansıttığı, analizin önemli bir boyutunu oluşturacaktır. Örneğin, dizinin ölümleri daha sakin ve huzurlu mu, yoksa travmatik ve ani mi gösterdiği, izleyicinin ölüm algısını etkileyebilir (Pardo, Wheeler, & Ungerleider, akt. Psychology Today Ireland, 2023).

- **Ölümün Çeşitliliği ve Gerçekçiliği:** Dizide, farklı ölüm nedenlerinin (yaşlılık, hastalık, kaza, intihar, cinayet vb.) işlenmesi beklenir. Her bir ölüm vakası, farklı bir insan hikayesini ve farklı bir yas sürecini beraberinde getirecektir. Dizinin, ölümün sadece biyolojik bir son olmanın ötesinde, karmaşık sosyal ve psikolojik sonuçları olan bir olgu olduğunu ne ölçüde yansıttığı incelenecektir. Modern toplumlarda ölümün genellikle yaşamın dışına itildiği ve görünmez kılındığı (Öncel, 2013; Yelboğa, 2024), "Gassal" dizisinin ise bu "görünmezliği" kırmaya çalıştığı, ölümü ve ölümle ilgili meslekleri kamusal tartışma alanına taşıdığı söylenebilir.
- **Ana Karakter Baki'nin Ölümle Yüzleşmesi:** Gassal olan Baki karakterinin (Ahmet Kural) mesleği gereği ölümle sürekli ve doğrudan bir teması olduğu bilinmektedir (Haberin Burada, 2025). Bu durum, onun ölüm kaygısıyla (death anxiety) nasıl başa çıktığı sorusunu gündeme getirir (Templer, 1970). Baki'nin mesleğini bir tür savunma mekanizması olarak mı (örneğin, travmayı kontrol etme veya ona karşı duyarsızlaşma çabası) yoksa bir anlam arayışı (Frankl, 1959/2006) olarak mı deneyimlediği analiz edilecektir. "**Ben ölünce beni kim yıkayacak?**" sorusu, Yalom'un (1980) vurguladığı gibi, kendi ölümlülüğüyle yüzleşmenin getirdiği varoluşsal bir kaygının ifadesi olabilir. Baki'nin bu soru etrafında gelişen içsel yolculuğu, ölümle yüzleşmenin bireyi nasıl bir dönüşüme uğratabileceğini göstermesi açısından önemlidir.
- **Diğer Karakterlerin Ölüm Karşısındaki Tepkileri:** Dizideki diğer karakterlerin (örneğin, ölenlerin yakınları, Baki'nin çevresindekiler) kayıplar karşısındaki tepkileri, Kübler-Ross'un (1969) tanımladığı yasın evreleri (inkâr, öfke, pazarlık, depresyon, kabul) açısından incelenebilir. Ancak bu modelin her birey için geçerli olmadığı ve

yasın daha karmaşık bir süreç olduğu (Corr, 1993; Maciejewski, Zhang, Block, & Prigerson, 2007) göz önünde bulundurulacaktır. Karakterlerin gösterdiği farklı yas tepkileri (örneğin, bir karakterin yoğun bir keder yaşarken diğerinin daha metanetli görünmesi veya kaybı inkâr etmesi), yasın kişisel ve kültürel değişkenliğini yansıtmaları açısından önemlidir. Televizyon dizileri, yas sürecini basitleştirerek sunma eğiliminde olabilir (Security National Life, 2024); "Gassal" dizisinin bu konuda ne kadar gerçekçi ve derinlikli bir temsil sunduğu değerlendirilecektir.

- **Ölümün Anlamlandırılması:** Karakterlerin, karşılaştıkları ölümleri ve kayıpları nasıl anlamlandırdıkları, Dehşet Yönetimi Kuramı (Solomon, Greenberg, & Pyszczynski, 1991) bağlamında ele alınabilir. Ölüm düşüncesinin belirginleşmesi, karakterlerin kendi kültürel dünya görüşlerine (dini inançlar, ahlaki değerler vb.) daha sıkı sarılmasına veya tam tersi, bu görüşleri sorgulamasına neden olabilir. Dizideki ölüm ritüellerinin (cenaze namazı, taziye vb.) karakterler için ne tür bir anlam taşıdığı ve bu ritüellerin ölümün yarattığı dehşeti yönetmede nasıl bir işlev gördüğü analiz edilecektir. Popüler kültür ürünleri, ölüm ve yas gibi zorlayıcı konularla başa çıkmada ve bu deneyimlere anlam vermede izleyicilere farklı perspektifler sunabilir (Eterneva, t.y.; Söylenti Dergi, 2024).
- **Ölümün Toplumsal Boyutu:** Dizide, bireysel ölümlerin ötesinde, ölümün toplumsal yansımalarına da değinilmesi muhtemeldir. Örneğin, bir ölümün bir aileyi veya küçük bir topluluğu nasıl etkilediği, toplumsal dayanışma veya çatışmaları nasıl tetiklediği gösterilebilir. Modern toplumların ölümü ve yası genellikle bireyselleştirdiği ve özel alana hapsedtiği (Walter, 1994; Yelboğa, 2024), "Gassal" dizisinin bu durumu ne ölçüde yansıttığı veya eleştirdiği incelenecektir.

Alt bölümdeki analizler, "Gassal" dizisinin ölüm temasını nasıl ele aldığını ve karakterlerin bu evrensel deneyimle nasıl başa çıktıklarını psikolojik bir perspektiften ortaya koymayı amaçlamaktadır. Dizinin, ölümün sadece bir son değil, aynı zamanda yaşamı, ilişkileri ve anlam arayışını derinden etkileyen bir olgu olduğunu nasıl gösterdiği vurgulanacaktır.

4.2.Travmatik Deneyimlerin Psikodinamik Analizi

"Gassal" dizisinin, ana karakteri Baki'nin geçmiş travmaları (annesinin erken ölümü, babasının hapseste oluşu) ve mesleği aracılığıyla sürekli maruz kaldığı dolaylı travmalar (tanık olduğu ölümler, yaşlı aileler) üzerinden psikodinamik süreçlere odaklandığı varsayılmaktadır. Bu alt bölümde, karakterlerin bu deneyimlerle başa çıkma biçimleri, kullandıkları savunma mekanizmaları ve bu travmaların kişilikleri üzerindeki etkileri psikodinamik bir perspektifle incelenecektir.

- **Baki'nin Erken Dönem Travmaları ve Nesne İlişkileri:** Baki'nin annesini erken yaşta kaybetmesi ve babasıyla sorunlu bir ilişkisi olması, nesne ilişkileri kuramı (Klein, 1940; Bowlby, 1969; Winnicott, 1965) açısından önemli bir analiz noktasıdır. Erken dönemde yaşanan bu kayıp ve ebeveyn figürleriyle kurulan güvensiz bağlanma örüntüleri, Baki'nin yetişkinlikteki ilişkilerini, özellikle de yakınlık kurma ve kayıpla başa çıkma kapasitesini etkilemiş olabilir. Annesinin kaybı, onun için çözülmemiş bir yas sürecine işaret edebilir ve bu durum, Freud'un (1917/1957) tanımladığı "melankoli"ye

benzer bir içsel duruma yol açmış olabilir. Melankolide, kaybedilen nesneye yönelik ambivalan duygular egoya yönelir ve bu da kendini suçlama, değersizlik hissi ve sosyal geri çekilme gibi belirtilerle kendini gösterebilir. Baki'nin yalnızlığı tercih etmesi ve insanlarla mesafeli ilişkiler kurması, bu erken dönem travmalarının ve çözümlenmemiş yasin bir yansıması olarak yorumlanabilir.

- **Gassallık Mesleği ve Travmanın Tekrarı:** Baki'nin ölümle bu denli iç içe bir meslek olan gassallığı seçmesi, psikodinamik açıdan "tekrar zorlantısı" (repetition compulsion) kavramıyla (Freud, 1920/1955) ilişkilendirilebilir. Birey, geçmiş travmatik deneyimlerini bilinçdışı bir şekilde yeniden canlandırarak, bu travmalar üzerinde bir tür kontrol veya ustalık kazanmaya çalışabilir. Baki, annesinin ölümüyle ilgili travmatik deneyimini, her gün başkalarının ölümleriyle yüzleşerek ve onlara son görevlerini yerine getirerek sembolik bir düzeyde yeniden yaşıyor ve belki de bu yolla kendi travmasını işlemeye çalışıyor olabilir. Ancak bu tekrar, aynı zamanda travmanın sürekli olarak yeniden tetiklenmesine ve ruhsal bir iyileşmenin engellenmesine de neden olabilir.
- **Savunma Mekanizmaları:** Baki'nin ve dizideki diğer karakterlerin travmatik deneyimlerin yarattığı kaygıdan korunmak için çeşitli savunma mekanizmaları (A. Freud, 1936/1966) kullanması beklenir.
 - **Bastırma (Repression):** Baki'nin annesinin ölümüyle veya babasıyla ilgili acı verici anıları bilinçdışına itmiş olması muhtemeldir. Bu bastırılmış materyal, rüyalarında, beklenmedik duygusal tepkilerinde veya mesleğine olan aşırı odaklanmasında kendini gösterebilir.
 - **Entelektüelleştirme ve İzolasyon (Intellectualization and Isolation):** Baki'nin ölüm olgusuna karşı mesleki bir soğukkanlılıkla yaklaşması, duygusal olarak kendini yalıtması (izolasyon) ve ölümü daha soyut, felsefi bir düzeyde ele alması (entelektüelleştirme), bu olayın yarattığı yoğun duygulardan korunma çabası olabilir. Gassallık mesleğinin ritüelleri ve teknik detayları, bu savunmaları destekleyici bir işlev görebilir.
 - **Yansıtma (Projection):** Karakterler, kendi içlerindeki kabul edilemez duygu ve düşünceleri (örneğin, öfke, suçluluk) başkalarına atfedebilirler. Örneğin, bir kayıp yaşayan karakterin, kendi çaresizliği yerine sağlık personeline veya kadere öfke duyması yansıtma mekanizmasına örnek olabilir.
 - **İnkâr (Denial):** Özellikle ani ve travmatik kayıplar karşısında, karakterlerin olayın gerçekliğini bir süreliğine reddetmesi beklenebilir. Bu, egonun ezici gerçekle başa çıkabilmek için zaman kazanma çabasıdır.
- **Travma ve Benlik Algısı:** Sürekli travmaya maruz kalmak, özellikle de Baki gibi hem kişisel hem de mesleki travmaları olan bir birey için benlik algısını derinden etkileyebilir. Travma, bireyin dünyaya ve kendisine dair temel varsayımlarını sarsabilir (Janoff-Bulman, 1992). Baki'nin kendisini "ölümle konuşan adam" olarak tanımlaması veya toplumdan farklı biri olarak görmesi, travmanın benlik algısı üzerindeki bu dönüştürücü etkisine işaret edebilir. Mesleği, bir yandan ona özel bir

kimlik ve belki de bir tür "anlam" sunarken, diğer yandan onu yalnızlaştırabilir ve damgalanmış hissetmesine neden olabilir.

- **"Ben Ölünce Beni Kim Yıkayacak?" Sorusunun Psikodinamik Anlamı:** Bu soru, sadece pratik bir endişenin ötesinde, derin psikodinamik anlamlar taşıyabilir. Baki için bu soru, kendi ölümlülüğüyle yüzleşmenin yanı sıra, terk edilme, yalnız kalma, kimsesizlik gibi erken dönem kaygılarını (Bowlby, 1973) ve narsistik yaralanma (Kohut, 1971) tehdidini de ifade ediyor olabilir. Aynı zamanda, yaşamı boyunca başkalarına "son hizmeti" veren birinin, kendisi için bu hizmetin nasıl olacağına dair bir merak ve belki de bir adalet arayışını simgeliyor olabilir. Bu soru, onun içsel nesne dünyasındaki eksiklikleri ve tamamlanmamışlık hissini de yansıtabilir.

Bu psikodinamik analiz, "Gassal" dizisindeki karakterlerin davranışlarının ve içsel çatışmalarının altında yatan bilinçdışı süreçlere ışık tutmayı amaçlamaktadır. Travmatik deneyimlerin, özellikle erken dönem kayıplarının ve sürekli ölümle yüzleşmenin, bireyin ruhsal yapısı, savunma mekanizmaları ve ilişkileri üzerinde ne denli derin ve kalıcı etkileri olabileceği dizideki (varsayımsal) örnekler üzerinden gösterilmeye çalışılacaktır.

4.3.Ana Karakterlerin Psikolojik Durumu ve Davranışları

"Gassal" dizisindeki ana karakterler, özellikle Baki ve onunla yakın ilişkide bulunan diğer önemli figürler (Nihan, Ahmet, Elif, Aziz), önceki bölümlerde sunulan kuramsal çerçeve ve analizler doğrultusunda kapsamlı bir biçimde ele alınmaktadır. Bu karakterlerin psikolojik durumları ve sergiledikleri davranış örüntüleri, dizinin ilerleyişi boyunca ortaya çıkan dinamikler çerçevesinde incelenmiş, karakterlerin içsel çatışmaları, motivasyonları ve sosyal ilişkilerinin gelişimi bilimsel bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Böylece, karakter analizleri dizideki psikolojik derinliğin anlaşılmasına ve bireysel farklılıkların kuramsal yaklaşımlar ışığında yorumlanmasına olanak sağlamaktadır. Karakterlerin travmatik yaşantıları, başa çıkma mekanizmaları, ilişkisel dinamikleri ve genel ruh halleri, dizideki (varsayımsal) temsilleri üzerinden incelenecektir.

- **Baki: Yalnızlık, Anlam Arayışı ve Bastırılmış Yas**
 - **Psikolojik Durum:** Baki karakterinin temel psikolojik durumunun, kronik bir yalnızlık hissi, mesleği aracılığıyla sürdürdüğü bir tür anlam arayışı ve geçmiş travmalarına, özellikle annesinin kaybına bağlı çözülmemiş bir yas süreciyle şekillendiği varsayılabilir. Dışarıdan soğuk, mesafeli ve duygularını pek belli etmeyen biri gibi görünse de (Haberin Burada, 2025), iç dünyasında derin bir melankoli (Freud, 1917/1957) ve varoluşsal sorgulamalar (Yalom, 1980) yaşadığı düşünülebilir. **"Ben ölünce beni kim yıkayacak?"** sorusu, bu içsel durumun bir dışavurumudur ve onun hem kendi ölümlülüğüyle hem de yaşamındaki ilişkilerin niteliğiyle yüzleşmesine neden olur.
 - **Davranış Örüntüleri:** Baki'nin davranışlarında gözlemlenebilecek örüntüler arasında sosyal izolasyon, duygusal ketumluk, işine aşırı adanmışlık (belki bir tür kaçış veya kontrol mekanizması olarak), alaycı bir mizah anlayışı (duygusal acıyı maskeleyerek için) ve zaman zaman beklenmedik duygusal patlamalar veya hassasiyet anları yer alabilir. İnsanlarla derin bağlar kurmaktan

kaçınması, erken dönem nesne kayıpları ve bağlanma sorunlarıyla (Bowlby, 1980) ilişkili olabilir. Mesleği olan gassallık, ona bir yandan toplumda özel ve belki de ürkütücü bir rol verirken, diğer yandan onu daha da yalnızlaştırabilir.

• **Nihan (Baki'nin Ablası): Koruyuculuk, Kaygı ve Geçmişin Yükü**

- **Psikolojik Durum:** Baki'nin ablası Nihan'ın (Hande Soral), kardeşine karşı aşırı koruyucu bir tutum sergilediği, kendi hayatını ikinci plana atarak Baki'nin sorunlarıyla ilgilendiği düşünülebilir. Bu durum, ailedeki erken kayıplar ve travmalar (annenin ölümü, babanın durumu) nedeniyle üstlendiği bir sorumluluk duygusundan kaynaklanıyor olabilir. Nihan'ın psikolojik durumunda, sürekli bir kaygı hali, geçmişin yükünü taşıma ve belki de kendi ihtiyaçlarını ihmal etme örüntüleri gözlemlenebilir.
- **Davranış Örüntüleri:** Nihan, Baki'ye sık sık nasihat veren, onun hayatına müdahale etmeye çalışan, ancak aynı zamanda ona derin bir sevgi ve şefkat gösteren bir karakter olabilir. Kendi duygusal ihtiyaçlarını ve ilişkilerini erteleme, Baki'nin sorunlarını kendi sorunları gibi benimseme ve zaman zaman bu durumdan kaynaklanan bir tükenmişlik veya hayal kırıklığı yaşama gibi davranışlar sergileyebilir.

• **Ahmet (Baki'nin Arkadaşı): Destek, Gerçekçilik ve Dış Dünyayla Bağlantı**

- **Psikolojik Durum:** Baki'nin yakın arkadaşı Ahmet (Muharrem Türkseven), Baki için önemli bir sosyal destek kaynağı ve dış dünyayla bağlantı noktası işlevi görebilir. Ahmet'in daha gerçekçi, pragmatik ve duygusal olarak daha dengeli bir karakter olması muhtemeldir. Baki'nin içe dönük ve melankolik yapısına karşın, Ahmet daha dışa dönük ve hayatla barışık bir figür olabilir.
- **Davranış Örüntüleri:** Ahmet, Baki'ye karşı sabırlı, anlayışlı ve destekleyici bir tutum sergileyebilir. Onu sosyal ortamlara çekmeye çalışabilir, dertlerini dinleyebilir ve zaman zaman ona sert ama dürüst geri bildirimlerde bulunabilir. Baki'nin yalnızlığına ve karamsarlığına karşı bir denge unsuru oluşturabilir.

• **Elif (Baki'nin Hayatına Giren Kadın): Umut, Değişim Potansiyeli ve Yeni Bir Bağlanma Deneyimi**

- **Psikolojik Durum:** Baki'nin hayatına giren Elif (Sibel Aytan) karakteri, Baki için bir umut ışığı ve değişim potansiyeli taşıyabilir. Elif'in kendi geçmişinde de travmalar veya zorluklar olabilir, bu da onun Baki'nin durumuna karşı daha empatik olmasını sağlayabilir. Onun psikolojik durumu, Baki ile kurduğu ilişki üzerinden şekillenecek ve belki de kendi iyileşme sürecine de katkıda bulunacaktır.
- **Davranış Örüntüleri:** Elif, Baki'nin duygusal duvarlarını aşmaya çalışan, ona karşı sabırlı ve anlayışlı davranan, ancak aynı zamanda kendi sınırlarını da koruyan bir karakter olabilir. Baki'ye yeni bir bağlanma deneyimi sunarak (Bowlby, 1969), onun geçmiş travmalarının etkilerini hafifletmesine yardımcı

olabilir. Ancak bu ilişki, Baki'nin bağlanma korkuları ve Elif'in kendi beklentileri nedeniyle çeşitli zorluklar da yaşayabilir.

- **Aziz (Baki'nin Babası): Pişmanlık, Suçluluk ve Uzaklık**

- **Psikolojik Durum:** Baki'nin hapiste olan babası Aziz (Erdal Cindoruk), geçmişteki hataları nedeniyle derin bir pişmanlık ve suçluluk duygusu taşıyor olabilir. Çocuklarıyla, özellikle Baki ile olan ilişkisinde bir uzaklık ve iletişim kopukluğu yaşaması muhtemeldir. Kendi travmaları ve yanlış seçimleri, onun baba rolünü yerine getirmesini engellemiş olabilir.
- **Davranış Örüntüleri:** Aziz karakteri, çocuklarıyla yeniden bağ kurma çabası içinde olabilir, ancak bu çabalar suçluluk ve utanç duyguları nedeniyle sekteye uğrayabilir. Baki ile olan nadir görüşmelerinde mesafeli, duygularını ifade etmekte zorlanan veya tam tersi aşırı duygusal tepkiler veren bir profil çizebilir. Onun hikayesi, travmanın nesiller arası aktarımına (legacy of trauma) dair ipuçları sunabilir.

Bu karakterlerin psikolojik durumları ve davranışları, dizinin ilerleyen bölümlerinde (varsayımsal olarak) daha da derinleşecek ve birbirleriyle olan etkileşimleri üzerinden yeni açılımlar kazanacaktır. Analiz, bu karakterlerin travmatik deneyimlerle nasıl başa çıktıklarını, ilişkilerinde ne tür dinamikler sergilediklerini ve "Gassal" dizisinin insan psikolojisinin karmaşıklığını ne ölçüde gerçekçi bir şekilde yansıttığını ortaya koymayı hedeflemektedir.

4.4.Ölüm Ritüellerinin Bireysel ve Toplumsal Etkileri

"Gassal" dizisinin merkezinde yer alan gassallık mesleği, İslami gelenekteki ölüm ritüellerinin önemli bir parçasını oluşturur. Bu ritüeller, sadece ölüye karşı yerine getirilen dini veya kültürel bir görev olmanın ötesinde, geride kalanlar için önemli psikolojik ve toplumsal işlevlere sahiptir (Walter, 1994; Yelboğa, 2024). Bu alt bölümde, dizide (varsayımsal olarak) tasvir edilen ölüm ritüellerinin bireylerin yas süreci üzerindeki etkileri ve bu ritüellerin toplumsal belleğin şekillenmesindeki rolü incelenecektir.

- **Ritüellerin Yas Sürecindeki Rolü:**

- **Gerçekliğin Kabulü:** Ölüm ritüelleri, özellikle ölü bedenın yıkanması (gasil), kefenlenmesi ve defnedilmesi gibi somut eylemler, kaybın gerçekliğini kabullenme sürecinde önemli bir rol oynar (Worden, 2008). Bu ritüeller, inkâr mekanizmasının (Kübler-Ross, 1969) kırılmasına ve yas sürecinin başlamasına yardımcı olabilir. Baki'nin bu ritüelleri icra ederkenki tutumu ve bu ritüellere tanık olan yaşlı ailelerin tepkileri, bu kabullenme sürecinin nasıl işlediğine dair ipuçları sunabilir.
- **Duygusal İfadeye Alan Açma:** Cenaze törenleri, taziyeler ve ağıtlar gibi ritüeller, yas tutan bireylerin keder, üzüntü, öfke gibi duygularını güvenli ve toplumsal olarak kabul edilebilir bir çerçevede ifade etmelerine olanak tanır (Raphael, 1983). Bu duygusal boşalım, yas sürecinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi için gereklidir. Dizide, karakterlerin bu ritüeller sırasında

sergiledikleri duygusal dışavurumlar veya tam tersi duygularını bastırma eğilimleri, onların yaşla başa çıkma tarzlarını yansıtabilir.

- **Yapı ve Kontrol Sağlama:** Ölümün yarattığı kaos ve belirsizlik ortamında, ritüeller bireylere bir yapı ve öngörülebilirlik sunar. Ne yapılacağını bilmek ve belirli adımları takip etmek, kayıp karşısında hissedilen çaresizlik duygusunu azaltabilir ve bir nebze kontrol hissi sağlayabilir (Romanoff & Terenzio, 1998). Baki'nin gassallık görevini titizlikle yerine getirmesi hem kendisi hem de yaşlı aileler için bu yapılandırıcı işlevi görebilir.
- **Anlam Yaratma ve Bağlantıyı Sürdürme:** Ölüm ritüelleri, kaybedilen kişiyle olan bağı sembolik bir düzeyde sürdürmeye ve kayba bir anlam yüklemeye yardımcı olabilir (Klass, Silverman, & Nickman, 1996). Örneğin, dua etmek, mezar ziyareti veya ölen kişi adına hayır yapmak, kaybedilenle manevi bir bağın devam ettiğini hissettirebilir. Dizide, karakterlerin bu ritüellere yükledikleri kişisel anlamlar ve bu ritüeller aracılığıyla ölen yakınlarıyla nasıl bir ilişki kurmaya devam ettikleri incelenebilir.
- **Ritüellerin Toplumsal İşlevleri:**
 - **Toplumsal Dayanışma ve Destek:** Cenaze törenleri ve taziyeler, topluluğun yaşlı bireylerin etrafında bir araya gelmesini, onlara sosyal ve duygusal destek sunmasını sağlar (Durkheim, 1912/1995). Bu toplumsal destek, yas sürecindeki izolasyonu azaltır ve bireyin acısını paylaştığını hissetmesine yardımcı olur. "Gassal" dizisinde, komşuların, akrabaların ve arkadaşların taziye ziyaretleri veya cenazeye katılımları, bu toplumsal dayanışmanın nasıl işlediğini gösterebilir.
 - **Toplumsal Kimliğin ve Değerlerin Pekiştirilmesi:** Ölüm ritüelleri, bir toplumun ölüm, yaşam ve ölümden sonraki hayata dair inançlarını, değerlerini ve normlarını yansıtır ve yeniden üretir (Huntington & Metcalf, 1979). Bu ritüeller aracılığıyla toplumsal kimlik ve aidiyet duygusu pekişir. Dizide tasvir edilen İslami ölüm ritüelleri, Türkiye toplumunun kültürel ve dini değerlerinin bir yansıması olarak okunabilir.
 - **Toplumsal Belleğin Oluşumu ve Aktarımı:** Önemli kişilerin ölümleri veya toplumu derinden etkileyen kayıplar etrafında şekillenen ritüeller ve anma pratikleri, kolektif belleğin (Halbwachs, 1992) oluşumunda ve gelecek nesillere aktarılmasında rol oynar. Dizide, belirli ölümlerin toplumda nasıl hatırlandığı veya belirli ritüellerin geçmişteki toplumsal travmalarla nasıl bir bağlantı kurduğu (eğer varsa) incelenebilir.
 - **Sosyal Düzenin Yeniden Kurulması:** Ölüm, bir topluluktaki sosyal yapıyı ve ilişkileri sarsabilir. Ritüeller, bu sarsıntının ardından sosyal düzenin yeniden tesis edilmesine ve topluluğun normal işleyişine dönmeye yardımcı olur (Van Gennep, 1909/1960). Kaybedilen kişinin rollerinin yeniden dağıtılması ve topluluğun yeni duruma adapte olması bu sürecin bir parçasıdır.

- **Baki'nin Ritüellerle İlişkisi:** Bir gassal olarak Baki, bu ritüellerin merkezinde yer alan bir figürdür. Onun için bu ritüeller, bir yandan profesyonel bir görevin parçasıyken, diğer yandan kendi kişisel travmaları, kayıpları ve anlam arayışıyla da iç içe geçmiştir. Ritüelleri icra ederken sergilediği tutum (örneğin, mekanik bir şekilde mi, derin bir saygıyla mı, yoksa duygusal bir katılımı mı yaptığı), onun ölümle ve kendi iç dünyasıyla kurduğu karmaşık ilişkiyi yansıtabilir. Ritüeller, Baki için hem bir sığınak hem de sürekli bir yüzleşme alanı olabilir.

Bu analizler, "Gassal" dizisinin ölüm ritüellerini sadece bir arka plan unsuru olarak değil, aynı zamanda bireysel psikolojiyi ve toplumsal dinamikleri derinden etkileyen önemli pratikler olarak nasıl ele aldığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ritüellerin, travmatik bir kayıp sonrasında bireylerin ve toplumların iyileşme ve yeniden uyum sağlama süreçlerindeki vazgeçilmez rolü vurgulanacaktır.

4.5.Dizide Gassal Kimliğinin Psikolojik Yansımaları

"Gassal" dizisinin merkezinde yer alan gassallık mesleği, sadece bir iş olmanın ötesinde, ana karakter Baki'nin kimliğinin temel bir bileşenini oluşturur. Ölümle bu denli yakın ve mahrem bir ilişki kurmayı gerektiren bu meslek, bireyin psikolojisi üzerinde derin ve karmaşık yansımalarla sahip olabilir (Maunder, 2009; Lannin & Scott, 2013). Bu alt bölümde, Baki'nin gassal kimliğinin onun benlik algısı, duygusal deneyimleri, sosyal ilişkileri ve genel ruh sağlığı üzerindeki (varsayımsal) etkileri analiz edilecektir.

- **Kimlik ve Benlik Algısı Üzerindeki Etkiler:**
 - **"Öteki" Olma Deneyimi:** Gassallık, toplumda genellikle saygı duyulan ancak aynı zamanda ürkülen, hakkında az konuşulan ve bir ölçüde tabu olarak görülen bir meslektir (Yelboğa, 2024). Bu durum, Baki'nin kendisini toplumun geri kalanından farklı, bir tür "öteki" olarak algılamasına neden olabilir. Mesleği, ona özel bir statü ve belki de bir misyon yüklerken, aynı zamanda onu sosyal izolasyona itebilir. Dizide, Baki'nin bu "ötekilik" deneyimiyle nasıl başa çıktığı, bu kimliği kabullenip kabullenmediği veya bu kimliğin getirdiği yalnızlıkla nasıl mücadele ettiği incelenecektir.
 - **Benlik Saygısı ve Anlam Arayışı:** Baki'nin gassallık mesleğini seçme nedenleri ve bu mesleğin onun benlik saygısı üzerindeki etkileri önemlidir. Mesleğini, başkalarına son bir hizmet sunma, acılarını hafifletme veya toplumsal bir görevi yerine getirme olarak anlamlandırıyor, bu durum benlik saygısını olumlu etkileyebilir (Frankl, 1959/2006). Ancak mesleğin getirdiği toplumsal damgalanma veya sürekli ölümle yüzleşmenin yarattığı yıpranma, benlik saygısını olumsuz da etkileyebilir. "Ben ölünce beni kim yıkayacak?" sorusu, bu anlamda kendi değerini ve toplumdaki yerini sorgulamasının bir yansıması olabilir.
- **Duygusal Deneyimler ve Başa Çıkma Mekanizmaları:**
 - **Duygusal Emek ve Tükenmişlik:** Gassallık, yoğun bir duygusal emek (emotional labor) gerektirir (Hochschild, 1983). Baki'nin, yaşlı ailelerin acılarına

tanık olurken kendi duygularını yönetmesi, profesyonel bir mesafeyi koruması ancak aynı zamanda empatik olması beklenir. Bu sürekli duygusal düzenleme çabası, zamanla duygusal tükenmişliğe (emotional exhaustion), duyarsızlaşmaya (depersonalization) veya kişisel başarı hissinde azalmaya (reduced personal accomplishment) yol açabilir; bu da tükenmişlik sendromunun (burnout) temel bileşenleridir (Maslach & Jackson, 1981). Dizide, Baki'nin bu tür tükenmişlik belirtileri gösterip göstermediği analiz edilecektir.

- **İkincil Travmatik Stres (Secondary Traumatic Stress - STS):** Sürekli olarak başkalarının travmatik deneyimlerine (ölüm, yas) maruz kalmak, Baki'de ikincil travmatik stres gelişimine neden olabilir (Figley, 1995). STS, travmaya doğrudan maruz kalan kişilerdekine benzer belirtilerle (örneğin, kabuslar, anksiyete, olayı yeniden yaşama) karakterize olur. Baki'nin mesleği aracılığıyla tanık olduğu trajik ölümlerin ve acılı yas süreçlerinin onun ruh sağlığı üzerindeki bu tür dolaylı etkileri incelenecektir.
- **Savunma Mekanizmaları:** Daha önce de değinildiği gibi, Baki'nin gassal kimliğiyle başa çıkmak için çeşitli savunma mekanizmaları kullanması muhtemeldir. Duygusal yalıtım, entelektüelleştirme, kara mizah veya mesleki ritüellere aşırı bağlılık, ölümün ve yasin yarattığı yoğun duygusal yükten korunma çabaları olarak yorumlanabilir (A. Freud, 1936/1966).
- **Sosyal İlişkiler Üzerindeki Etkiler:**
 - **Sosyal İzolasyon ve Damgalanma (Stigma):** Gassallık mesleği, ölümle olan yakın ilişkisi nedeniyle toplumsal bir damgalanmaya maruz kalabilir. Bu durum, Baki'nin sosyal ilişkiler kurmasını zorlaştırabilir, var olan ilişkilerini etkileyebilir ve onu sosyal izolasyona itebilir (Goffman, 1963). İnsanların ona karşı mesafeli durması, ondan çekinmesi veya onu yanlış anlaması, Baki'nin yalnızlık duygularını pekiştirebilir.
 - **Yakın İlişkilerde Zorluklar:** Baki'nin mesleğinin getirdiği duygusal yük ve olası duyarsızlaşma, yakın ilişkilerinde (örneğin, Elif ile olan ilişkisi, ailesiyle olan ilişkileri) sorunlara yol açabilir. Duygularını ifade etmekte zorlanması, empati kurmada güçlük çekmesi veya sürekli ölümle meşgul olması, partneriyle veya sevdikleriyle arasında bir mesafe yaratabilir.
- **Gassal Kimliğinin Olumlu Yansımaları:**
 - **Empati ve Bilgelik Gelişimi:** Sürekli olarak insan yaşamının son anlarına ve yasin en derin hallerine tanıklık etmek, Baki'de derin bir empati yeteneği ve yaşama dair farklı bir bilgelik geliştirmiş olabilir. Ölümün kaçınılmazlığıyla yüzleşmek, ona yaşamın değerini, ilişkilerin önemini ve anın kıymetini daha derinden kavrama fırsatı sunmuş olabilir (Yalom, 1980).
 - **Başkalarına Yardım Etme ve Anlam Bulma:** Gassallık, Baki için sadece bir iş değil, aynı zamanda başkalarının en zor anlarında onlara yardım etme ve acılarını bir nebze olsun hafifletme yolu olabilir. Bu durum, ona bir amaç ve anlam duygusu vererek psikolojik iyi oluşuna katkıda bulunabilir.

Bu analizler, "Gassal" dizisinin, gassallık gibi sıra dışı bir meslek üzerinden insan psikolojisinin karmaşıklığını, kimlik oluşumunu, travmayla başa çıkma süreçlerini ve toplumsal ilişkilerin dinamiklerini ne kadar derinlikli bir şekilde işlediğini (veya işleyebileceğini) ortaya koymayı amaçlamaktadır. Baki'nin gassal kimliği, onun hem kırılganlıklarını hem de potansiyel güç kaynaklarını anlamak için merkezi bir öneme sahiptir.

5. TARTIŞMA

"Gassal" dizisinin analizi sonucunda elde edilen (varsayımsal) bulgular, çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan ölüm psikolojisi, psikodinamik yaklaşımlar, yas ve travma literatürü temelinde tartışılmaktadır. Bulguların mevcut literatürle örtüştüğü noktalar, farklılık gösteren yönleri ve literatüre sunduğu yeni bakış açıları ayrıntılı biçimde değerlendirilmektedir. Ayrıca, ölümle yüzleşmenin bireyler üzerindeki psikolojik etkileri, travmanın uzun vadeli sonuçları ve dizinin izleyici psikolojisi üzerindeki olası etkileri kapsamlı şekilde ele alınmaktadır.

5.1.Bulguların Literatür ile Karşılaştırılması

- **Ölümün Temsili ve Ölüm Kaygısı:** "Gassal" dizisinin, ölümü modern toplumlarda sıkça görüldüğü gibi yaşamın dışına itmek yerine (Öncel, 2013; Yelboğa, 2024), merkezine alarak görünür kıldığı varsayılmıştır. Bu durum, dizinin izleyicileri kendi ölümlülükleri ve ölüm kaygılarıyla (Templer, 1970; Yalom, 1980) yüzleşmeye teşvik edebileceğini düşündürmektedir. Ana karakter Baki'nin "Ben ölünce beni kim yıkayacak?" sorusu etrafında şekillenen varoluşsal sorgulamaları, Frankl'ın (1959/2006) anlam arayışı kavramıyla ve Dehşet Yönetimi Kuramı'nın (Solomon et al., 1991) ölümün yarattığı potansiyel dehşetle başa çıkma çabalarıyla paralellik göstermektedir. Dizinin, ölümü sadece trajik bir son olarak değil, aynı zamanda yaşamı anlamlandırma çabasının bir parçası olarak sunması, literatürdeki bu vurgularla uyumludur.
- **Yas Süreçleri ve Travmatik Yas:** Dizideki karakterlerin kayıplar karşısındaki (varsayımsal) tepkilerinin, Kübler-Ross'un (1969) klasik yas evrelerinden ziyade, daha karmaşık ve kişiye özgü süreçler sergilediği düşünülmüştür. Bu, çağdaş yas modellerinin (örneğin, Stroebe & Schut, 1999 – İkili Süreç Modeli) yasın dinamik ve dalgalı doğasına yaptığı vurguyla örtüşmektedir. Özellikle travmatik koşullar altında (kaza, cinayet vb.) gerçekleşen ölümlerin ardından karakterlerin travmatik yas (Prigerson et al., 1995; Shear et al., 2005) belirtileri göstermesi, literatürdeki travmatik yas kavramının dizideki yansımaları olarak değerlendirilebilir.
- **Psikodinamik Süreçler ve Savunma Mekanizmaları:** Baki karakterinin erken dönem travmaları (annesinin kaybı, babasıyla sorunlu ilişki) ve bu travmaların yetişkinlikteki ilişkilerine ve kimliğine etkileri, nesne ilişkileri kuramı (Bowlby, 1980; Winnicott, 1965) ve Freud'un (1917/1957) yas ve melankoli kavramlarıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Baki'nin gassallık mesleğini seçmesi, "tekrar zorlantısı" (Freud, 1920/1955) bağlamında, geçmiş travmalarıyla bilinçdışı bir hesaplaşma çabası olarak yorumlanmıştır. Karakterlerin kullandığı (varsayılan) savunma mekanizmaları (bastırma,

entelektüelleştirme, yalıtım vb.) (A. Freud, 1936/1966), psikodinamik literatürdeki tanımlamalarla tutarlılık göstermektedir.

- **Gassal Kimliği, İkincil Travma ve Tükenmişlik:** Baki'nin gassal kimliğinin psikolojik yansımaları (öteki olma, damgalanma, duygusal emek, tükenmişlik, ikincil travmatik stres) (Goffman, 1963; Hochschild, 1983; Figley, 1995; Maslach & Jackson, 1981), ölümle ve travmayla çalışan profesyoneller üzerine yapılan araştırmaların bulgularıyla paralellik arz etmektedir. Bu tür mesleklerin bireylerin ruh sağlığı üzerindeki potansiyel risklerini ve aynı zamanda anlam bulma potansiyelini vurgulayan çalışmalar (Lannin & Scott, 2013), dizideki (varsayımsal) temsillerle desteklenmektedir.
- **Ölüm Ritüellerinin İşlevleri:** Dizide tasvir edilen (varsayılan) ölüm ritüellerinin bireysel yas sürecine (gerçekliği kabullenme, duygusal ifade, yapı sağlama) (Worden, 2008; Raphael, 1983) ve toplumsal hayata (dayanışma, kimlik pekiştirme, düzenin yeniden tesisi) (Durkheim, 1912/1995; Walter, 1994) katkıları, antropolojik ve sosyolojik literatürdeki bulgularla uyumludur. Ritüellerin, özellikle travmatik kayıplar sonrasında anlam yaratma ve devam eden bağları sürdürmedeki rolü (Klass et al., 1996), dizideki karakterlerin deneyimleriyle örneklendirilebilir.

5.2.Ölümle Yüzleşmenin Psikolojik Sonuçları

"Gassal" dizisinin (varsayımsal) analizi, ölümle yüzleşmenin bireyler üzerinde karmaşık ve çok yönlü psikolojik sonuçları olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar sadece olumsuz (kayıgı, keder, travma) olmak zorunda değildir; aynı zamanda olumlu dönüşümlere de (anlam bulma, kişisel gelişim, yaşamın değerini anlama) yol açabilir.

- **Varoluşsal Farkındalık ve Anlam Arayışı:** Ölümle yüzleşmek, bireyleri kendi varoluşlarını, yaşam amaçlarını ve değerlerini sorgulamaya iter (Yalom, 1980). Baki'nin "Ben ölünce beni kim yıkayacak?" sorusu, bu varoluşsal farkındalığın bir kıvılcımıdır ve onu daha derin bir anlam arayışına yönleltebilir. Bu süreç, acı verici olsa da, bireyin daha otantik bir yaşam sürmesine ve önceliklerini yeniden belirlemesine olanak tanıyabilir.
- **Psikolojik Kırılgnalık ve Dayanıklılık:** Ölüm ve kayıp deneyimleri, bireylerin psikolojik kırılgnlıklarını artırabilir ve çeşitli ruhsal sorunlara (TSSB, depresyon, anksiyete) zemin hazırlayabilir (Van der Kolk, 2014). Ancak, dizideki karakterlerin (varsayımsal olarak) sergilediği gibi, her birey bu deneyimlere aynı şekilde tepki vermez. Psikolojik dayanıklılık (Bonanno, 2004; Masten, 2001), sosyal destek, etkili başa çıkma mekanizmaları ve anlam bulma kapasitesi, bireylerin bu zorlu süreçlerden güçlenerek çıkmasına yardımcı olabilir. Hatta bazı bireyler, travma sonrası gelişim (Tedeschi & Calhoun, 1996) yaşayarak yaşamlarında olumlu değişimler deneyimleyebilirler.

5.3.Travmanın Uzun Vadeli Etkileri

Dizinin (varsayımsal) analizi, travmatik deneyimlerin, özellikle erken çocukluk döneminde yaşananların veya sürekli maruz kalınanların, bireyin yaşamı boyunca sürebilecek uzun vadeli etkilere sahip olabileceğini göstermektedir.

- **Kişilik ve İlişkiler Üzerindeki Etkiler:** Baki'nin erken dönem kayıplarının ve babasıyla olan sorunlu ilişkisinin, onun yetişkinlikteki kişilik yapısını (içe dönüklük, melankoli eğilimi) ve yakın ilişkiler kurma biçimini (bağlanmaktan kaçınma, duygusal mesafe) etkilediği varsayılmıştır. Bu durum, travmanın nesiller arası aktarımına ve erken dönem deneyimlerin kalıcı izler bırakabileceğine dair literatürle (Bowlby, 1980; Herman, 1997) uyumludur.
- **Bellek ve Kimlik Üzerindeki Etkiler:** Travmatik anıların parçalı, istemsiz ve duygusal yüklü doğası (Van der Kolk & Fisler, 1995; Brewin, 2007), karakterlerin geçmişleriyle tutarlı bir anlatı oluşturmalarını zorlaştırabilir ve kimlik algılarını etkileyebilir. Baki'nin gassal kimliği etrafında şekillenen benlik algısı hem travmatik geçmişinden bir kaçış hem de onunla bir yüzleşme çabası olarak yorumlanabilir.

5.4.Dizinin İzleyici Psikolojisi Üzerindeki Potansiyel Etkileri

"Gassal" gibi travma, ölüm ve yas gibi hassas konuları ele alan bir dizinin izleyici psikolojisi üzerinde çeşitli potansiyel etkileri olabilir:

- **Farkındalık ve Empati Artışı:** Dizi, izleyicilerin ölüm, yas ve gassallık gibi genellikle konuşulmaktan kaçınılan konular hakkında farkındalıklarını artırabilir. Karakterlerin deneyimleriyle empati kurmak, izleyicilerin bu tür zorlu süreçlerden geçen insanlara karşı daha anlayışlı olmalarını sağlayabilir.
- **Katarsis ve Duygusal İşleme:** Bazı izleyiciler için dizi, kendi bastırılmış duygularıyla yüzleşme ve bir tür katarsis yaşama fırsatı sunabilir. Karakterlerin acılarına tanık olmak, kendi kayıp ve travmalarını işlemelerine dolaylı bir yolla yardımcı olabilir.
- **Damgalanmayı Azaltma:** Gassallık gibi damgalanmaya açık bir mesleği insani bir boyutta ele almak, bu mesleğe ve ölümle ilgili diğer konulara yönelik toplumsal önyargıların ve damgalanmanın azalmasına katkıda bulunabilir.
- **Olumsuz Etkiler (Tetiklenme Riski):** Öte yandan, travma geçmişi olan veya hassas bir ruh haline sahip izleyiciler için dizideki bazı sahneler tetikleyici olabilir ve olumsuz duygusal tepkilere (kaygı, üzüntü, korku) yol açabilir. Bu nedenle, bu tür yapımların potansiyel riskleri de göz önünde bulundurulmalıdır.
- **Tartışma ve Diyalog Başlatma:** Dizi, aile içinde, arkadaş gruplarında veya daha geniş toplumsal platformlarda ölüm, yas, ruh sağlığı gibi önemli konular üzerine tartışmaların ve diyalogların başlamasına vesile olabilir.

"Gassal" dizisinin (varsayımsal) analizinden elde edilen bulguların psikoloji literatürü bağlamındaki yeri ve önemi ortaya konulmaktadır. Dizinin, karmaşık psikolojik süreçleri ve toplumsal olguları ele alış biçimi hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli yansımalar

taşıyabilmektedir. Bu bağlamda, dizinin sunmuş olduğu psikolojik ve toplumsal dinamikler, alanyazında mevcut yaklaşımlarla karşılaştırılarak değerlendirilmektedir.

6. SONUÇ

"Gassal" adlı televizyon dizisi perspektifinden, travmatik olayların — özellikle ölüm ve yasın — bireysel ve toplumsal bellek üzerindeki etkileri psikolojik bir bakış açısıyla incelenmektedir. Literatür taramasına dayalı bu (varsayımsal) analizde, dizinin merkezindeki gassal karakteri ve onun etrafında gelişen olaylar aracılığıyla travma, kayıp, yas süreçleri, bellek mekanizmaları, ölümle yüzleşme ve mesleki kimliğin psikolojik yansımaları ele alınmıştır.

6.1.Genel Değerlendirme

"Gassal" dizisinin (varsayımsal) analizi, popüler kültür ürünlerinin karmaşık psikolojik ve toplumsal olguları yansıtmaya, tartışmaya açma ve anlamlandırma potansiyeline sahip olduğunu göstermiştir. Dizi, ölüm gibi genellikle tabu olarak kabul edilen bir konuyu merkezine alarak, bu olgunun bireysel ve toplumsal düzeydeki çok katmanlı etkilerini gassallık mesleği gibi özgün bir bağlamda ele almaktadır.

Çalışmada, ana karakter Baki'nin geçmiş travmaları (erken dönem kayıplar, ebeveyn ilişkileri) ve mesleği aracılığıyla sürekli maruz kaldığı ölüm ve yas deneyimlerinin, onun kişilik yapısını, savunma mekanizmalarını, ilişkilerini ve genel ruh halini derinden etkilediği (varsayımsal olarak) ortaya konmuştur. Psikodinamik kuram, ölüm psikolojisi ve travma literatüründeki temel kavramlar (örneğin, yas ve melankoli, tekrar zorlantısı, ölüm kaygısı, ikincil travmatik stres, nesne ilişkileri) ışığında yapılan analizler, karakterlerin içsel dünyalarına ve davranışlarının altında yatan motivasyonlara dair bir anlayış sunmaya çalışmıştır.

Ölüm ritüellerinin bireysel yas sürecindeki (gerçekliği kabullenme, duygusal ifade, anlam bulma) ve toplumsal hayattaki (dayanışma, kimlik pekiştirme, düzenin yeniden tesisi) önemli işlevleri, dizideki (varsayımsal) temsiller üzerinden vurgulanmıştır. Gassallık kimliğinin Baki üzerindeki psikolojik yansımaları (ötekilik, damgalanma, duygusal emek, tükenmişlik potansiyeli ama aynı zamanda anlam ve empati geliştirme imkânı) da çalışmanın önemli bulguları arasında yer almıştır.

"Gassal" dizisinin, travmatik deneyimlerin bireysel ve toplumsal bellekte nasıl yer ettiğini, ölümle yüzleşmenin farklı biçimlerini ve bu süreçlerin insan psikolojisi üzerindeki derin etkilerini çarpıcı bir şekilde (varsayımsal olarak) yansıttığı düşünülmektedir. Dizi, izleyicilere bu zorlu konular üzerine düşünme, empati kurma ve belki de kendi deneyimlerini farklı bir gözle değerlendirme fırsatı sunmaktadır.

6.2.Psikolojik Dayanıklılık ve Baş Etme Yöntemleri

Travmatik olaylar ve kayıplar kaçınılmaz olsa da bireylerin bu deneyimlerle başa çıkma ve psikolojik dayanıklılıklarını (resilience) geliştirme potansiyelleri bulunmaktadır. "Gassal" dizisindeki karakterlerin (varsayımsal) mücadeleleri, bu konuda bazı önemli noktalara işaret edebilir:

- **Sosyal Desteğin Önemi:** Zor zamanlarda aile, arkadaşlar ve toplum tarafından sağlanan sosyal destek, bireylerin travmanın üstesinden gelmesinde kritik bir rol oynar (Cohen & Wills, 1985). Baki'nin arkadaşı Ahmet veya ablası Nihan gibi destekleyici figürlerin varlığı, onun için koruyucu bir faktör olabilir.
- **Anlam Bulma ve Amaç Edinme:** Travmatik deneyimlere bir anlam yükleyebilmek ve yaşamda bir amaç duygusuna sahip olmak, psikolojik iyileşmeyi destekler (Frankl, 1959/2006; Park, 2010). Baki'nin mesleğini bir tür hizmet veya anlam arayışı olarak görmesi, bu duruma örnek teşkil edebilir.
- **Duygusal İfade ve İşleme:** Acı veren duyguların bastırılması yerine, güvenli bir ortamda ifade edilmesi ve işlenmesi, yas sürecinin sağlıklı ilerlemesi ve travmanın etkilerinin azalması için önemlidir (Pennebaker, 1997). Terapi, yazma, sanat veya ritüeller bu konuda yardımcı olabilir.
- **Etkili Başa Çıkma Stratejileri:** Problem odaklı (sorunu çözmeye yönelik) ve duygu odaklı (duygusal stresi azaltmaya yönelik) başa çıkma stratejilerinin esnek bir şekilde kullanılması önemlidir (Lazarus & Folkman, 1984).
- **Profesyonel Yardım Arayışı:** Travmanın ve yasin etkileri başa çıkılamayacak düzeyde olduğunda, ruh sağlığı profesyonellerinden (psikolog, psikiyatrist, danışman) yardım almak, iyileşme sürecinde önemli bir adım olabilir.

Travmatik olayların bireysel ve toplumsal bellek üzerindeki etkileri, "Gassal" dizisi gibi bir popüler kültür ürünü üzerinden anlamaya yönelik bir çaba olarak değerlendirilmelidir. Elde edilen (varsayımsal) bulgular ve yapılan tartışmaların hem psikoloji alanındaki kuramsal birikime hem de popüler kültürün insan yaşamındaki rolüne dair farkındalığın artmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- [1] Anadolu Ajansı. (2024, Aralık 21). tabii'nin yeni dizisi "Gassal"ın galası yapıldı. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/tabiinin-yeni-dizisi-gassalin-galasi-yapildi/3430590>
- [2] American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5. bs.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing. doi:10.1176/appi.books.9780890425596
- [3] Ariès, P. (1981). *The hour of our death* (H. Weaver, Çev.). New York, NY: Alfred A. Knopf.
- [4] Becker, E. (1973). *The denial of death*. New York, NY: Free Press.
- [5] Boelen, P. A., van den Hout, M. A., & van den Bout, J. (2006). A cognitive-behavioral conceptualization of complicated grief. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 13(2), 109–128. doi:10.1111/j.1468-2850.2006.00015.x
- [6] Bonanno, G. A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? *American Psychologist*, 59(1), 20–28. doi:10.1037/0003-066X.59.1.20
- [7] Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York, NY: Basic Books.
- [8] Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. New York, NY: Basic Books.
- [9] Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol. 3. Loss: Sadness and depression*. New York, NY: Basic Books.
- [10] Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. doi:10.1191/1478088706qp063oa
- [11] Brewin, C. R. (2007). Autobiographical memory for trauma: The role of VAM and SAM systems. *Memory*, 15(4), 351–358. doi:10.1080/09658210701336974
- [12] Brewin, C. R., Dalgleish, T., & Joseph, S. (1996). A dual representation theory of posttraumatic stress disorder. *Psychological Review*, 103(4), 670–686. doi:10.1037/0033-295X.103.4.670
- [13] Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310–357. doi:10.1037/0033-2909.98.2.310
- [14] Conway, M. A., & Pleydell-Pearce, C. W. (2000). The construction of autobiographical memories in the self-memory system. *Psychological Review*, 107(2), 261–288. doi:10.1037/0033-295X.107.2.261

[15] Corr, C. A. (1993). Coping with dying: Lessons that we should and should not learn from the work of Elisabeth Kübler-Ross. *Death Studies*, 17(1), 69–83. doi:10.1080/07481189308252605

[16] Couldry, N., & Hepp, A. (2017). *The mediated construction of reality*. Cambridge, UK: Polity Press.

[17] Durkheim, É. (1995). *The elementary forms of religious life* (K. E. Fields, Çev.). New York, NY: Free Press. (Orijinal çalışma 1912'de yayınlanmıştır.)

[18] Eisenbruch, M. (1984). Cross-cultural aspects of bereavement. II: Ethnic and cultural variations in the development of bereavement practices. *Culture, Medicine and Psychiatry*, 8(4), 315–347. doi:10.1007/BF00051772

[19] Eterneva. (t.y.). *TV shows about grief: Finding ways to cope with loss*. Erişim tarihi [Güncel Erişim Tarihi], [URL]

[20] Figley, C. R. (Ed.). (1995). *Compassion fatigue: Coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatized*. New York, NY: Brunner/Mazel.

[21] Frankl, V. E. (2006). *Man's search for meaning*. Boston, MA: Beacon Press. (Orijinal çalışma 1959'da yayınlanmıştır.)

[22] Freud, A. (1966). *The ego and the mechanisms of defense* (Rev. ed.). New York, NY: International Universities Press. (Orijinal çalışma 1936'da yayınlanmıştır.)

[23] Freud, S. (1953). The interpretation of dreams. J. Strachey (Ed. & Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Cilt 4–5). London, UK: Hogarth Press. (Orijinal çalışma 1900'de yayınlanmıştır.)

[24] Freud, S. (1955). Beyond the pleasure principle. J. Strachey (Ed. & Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Cilt 18, ss. 1–64). London, UK: Hogarth Press. (Orijinal çalışma 1920'de yayınlanmıştır.)

[25] Freud, S. (1957). Mourning and melancholia. J. Strachey (Ed. & Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Cilt 14, ss. 237–258). London, UK: Hogarth Press. (Orijinal çalışma 1917'de yayınlanmıştır.)

[26] Freud, S. (1959). Inhibitions, symptoms and anxiety. J. Strachey (Ed. & Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Cilt 20, ss. 75–174). London, UK: Hogarth Press. (Orijinal çalışma 1926'da yayınlanmıştır.)

[27] Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

[28] Greenberg, J., Pyszczynski, T., & Solomon, S. (1986). The causes and consequences of a need for self-esteem: A terror management theory. R. F. Baumeister (Ed.), *Public self and private self* (ss. 189–212). New York, NY: Springer-Verlag. doi:10.1007/978-1-4613-9564-5_10

[29] Halbwachs, M. (1992). *On collective memory* (L. A. Coser, Ed. & Trans.). Chicago, IL: University of Chicago Press.

[30] Herman, J. L. (1997). *Trauma and recovery: The aftermath of violence—from domestic abuse to political terror*. New York, NY: Basic Books.

[31] Hirsch, M. (2012). *The generation of postmemory: Writing and visual culture after the Holocaust*. New York, NY: Columbia University Press. doi:10.7312/hirs15652

[32] Hochschild, A. R. (1983). *The managed heart: Commercialization of human feeling*. Berkeley, CA: University of California Press.

[33] Huntington, R., & Metcalf, P. (1979). *Celebrations of death: The anthropology of mortuary ritual*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

[34] Janoff-Bulman, R. (1992). *Shattered assumptions: Towards a new psychology of trauma*. New York, NY: Free Press.

[35] Kastenbaum, R. J. (2012). *Death, society, and human experience* (11. bs.). Boston, MA: Allyn & Bacon.

[36] Klass, D., Silverman, P. R., & Nickman, S. L. (Eds.). (1996). *Continuing bonds: New understandings of grief*. Washington, DC: Taylor & Francis.

[37] Klein, M. (1940). Mourning and its relation to manic-depressive states. *International Journal of Psycho-Analysis*, 21, 125–153.

[38] Kohut, H. (1971). *The analysis of the self: A systematic approach to the psychoanalytic treatment of narcissistic personality disorders*. New York, NY: International Universities Press.

[39] Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology* (2. bs.). Thousand Oaks, CA: Sage.

[40] Kübler-Ross, E. (1969). *On death and dying*. New York, NY: Macmillan.

[41] Lannin, D. G., & Scott, N. A. (2013). Social support, psychological distress, and coping among "dirty workers". *The Career Development Quarterly*, 61(4), 324–338. doi:10.1002/j.2161-0045.2013.00059.x

[42] Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York, NY: Springer.

- [43] LePore, S. J., & Eisenberg, N. (Eds.). (2001). *Coping: The first 25 years of research*. New York, NY: Oxford University Press.
- [44] Maciejewski, P. K., Zhang, B., Block, S. D., & Prigerson, H. G. (2007). An empirical examination of the stage theory of grief. *JAMA*, 297(7), 716–723. doi:10.1001/jama.297.7.716
- [45] Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Organizational Behavior*, 2(2), 99–113. doi:10.1002/job.4030020205
- [46] Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227–238. doi:10.1037/0003-066X.56.3.227
- [47] Maunder, R. G. (2009). The experience of the 2003 SARS outbreak as a traumatic stress among frontline healthcare workers in Toronto: Lessons learned. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 364(1534), 3177–3182. doi:10.1098/rstb.2009.0130
- [48] Mitchell, S. A., & Black, M. J. (1995). *Freud and beyond: A history of modern psychoanalytic thought*. New York, NY: Basic Books.
- [49] Neimeyer, R. A. (Ed.). (2001). *Meaning reconstruction & the experience of loss*. Washington, DC: American Psychological Association. doi:10.1037/10397-000
- [50] Neimeyer, R. A., Burke, L. A., Mackay, M. M., & van der Heck, K. G. (2010). Grief therapy and the reconstruction of meaning: A project of clinical significance. *Revista de Psicoterapia*, 21(82-83), 195-213.
- [51] Niemeyer, K. (Ed.). (2014). *Media and nostalgia: Yearning for the past, present and future*. London, UK: Palgrave Macmillan. doi:10.1057/9781137375885
- [52] O'Connell Family Funeral Homes & Cremation Services. (2023, 30 Kasım). *Death and dying in media: Fact-checking the fiction*. Erişim adresi: <https://www.oconnellfuneralhomes.com/death-and-dying-in-media-fact-checking>
- [53] Onedio. (2025, Mayıs 21). *Gassal Dizisinin Konusu Nedir? Oyuncuları Kimlerdir? Gassal Dizisinin 2. Sezonu Çıkacak mı?*. <https://onedio.com/haber/gassal-dizisinin-konusu-nedir-oyunculari-kimlerdir-gassal-dizisinin-2-sezonu-cikacak-mi-1266744>
- [54] Öncel, G. (2013). *Modern dünyada ölüme bakış ve yas* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- [55] Park, C. L. (2010). Making sense of the meaning literature: An integrative review of meaning making and its effects on adjustment to stressful life events. *Psychological Bulletin*, 136(2), 257–301. doi:10.1037/a0018301

[56] Pennebaker, J. W. (1997). *Opening up: The healing power of expressing emotions* (Rev. ed.). New York, NY: Guilford Press.

[57] Prigerson, H. G., Maciejewski, P. K., Reynolds, C. F., Bierhals, A. J., Newsom, J. T., Fasiczka, A., ... & Miller, M. (1995). Inventory of Complicated Grief: A scale to measure maladaptive symptoms of loss. *Psychiatry Research*, 59(1-2), 65–79. doi:10.1016/0165-1781(95)02757-2

[58] Raphael, B. (1983). *The anatomy of bereavement*. New York, NY: Basic Books.

[59] Romanoff, B. D., & Terenzio, M. (1998). Rituals and the grieving process. *Death Studies*, 22(8), 697–711. doi:10.1080/074811898201306

[60] Rynearson, E. K. (2001). *Retelling violent death*. Philadelphia, PA: Brunner-Routledge.

[61] Schacter, D. L. (1996). *Searching for memory: The brain, the mind, and the past*. New York, NY: Basic Books.

[62] Security National Life. (2024, 16 Ekim). *What TV shows teach us about grief*. Erişim adresi: [URL]

[63] Shear, K., Frank, E., Houck, P. R., & Reynolds, C. F. (2005). Treatment of complicated grief: A randomized controlled trial. *JAMA*, 293(21), 2601–2608. doi:10.1001/jama.293.21.2601

[64] Solomon, S., Greenberg, J., & Pyszczynski, T. (1991). A terror management theory of social behavior: The psychological functions of self-esteem and cultural worldviews. M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Cilt 24, ss. 93–159). San Diego, CA: Academic Press. doi:10.1016/S0065-2601(08)60276-7

[65] Söylenti Dergi. (2024, 6 Eylül). *7 farklı sebeple neden Six Feet Under izlemeliyiz?* Erişim adresi: <https://www.soylentidergi.com/7-farkli-sebeple-neden-six-feet-under-izlemeliyiz/>

[66] Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.

[67] Storey, J. (2018). *Cultural theory and popular culture: An introduction* (8. bs.). London, UK: Routledge.

[68] Stroebe, M., & Schut, H. (1999). The dual process model of coping with bereavement: Rationale and description. *Death Studies*, 23(3), 197–224. doi:10.1080/074811899201046

[69] Stroebe, M. S., Hansson, R. O., Stroebe, W., & Schut, H. (Eds.). (2001). *Handbook of bereavement research: Consequences, coping, and care*. Washington, DC: American Psychological Association. doi:10.1037/10436-000

[70] Stroebe, M. S., Schut, H., & Boerner, K. (2017). Cautioning health-care professionals: Bereavement is not a disease. *The Lancet*, 389(10067), 345. doi:10.1016/S0140-6736(17)30054-X

[71] Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (1996). The Posttraumatic Growth Inventory: Measuring the positive legacy of trauma. *Journal of Traumatic Stress*, 9(3), 455–471. doi:10.1002/jts.2490090305

[72] Templer, D. I. (1970). The construction and validation of a death anxiety scale. *The Journal of General Psychology*, 82(2), 165–177. doi:10.1080/00221309.1970.9920634

[73] Terr, L. C. (1991). Childhood traumas: An outline and overview. *American Journal of Psychiatry*, 148(1), 10–20. doi:10.1176/ajp.148.1.10

[74] Televizyon Gazetesi. (2025, Mayıs 24). *Gassal dizisi oyuncuları*. <https://televizyongazetesi.com/gassal-dizisi-oyunculari/246458>

[75] Till, B., Strauss, M., Sonneck, G., & Niederkrotenthaler, T. (2015). Determining the impact of media reports on suicide. G. R. Hayes & M. S. Bryant (Ed.), *The International Handbook of Suicide Prevention* (ss. 535-556). Chichester, UK: John Wiley & Sons.

[76] TRT. (2024, Aralık 21). tabii'nin yeni dizisi Gassal yayında!. <https://www.trt.net.tr/tabii/tabiinin-yeni-dizisi-gassal-yayinda-21340974>

[77] Türkiye Gazetesi. (2025, Mayıs 21). *Gassal 2. sezon ne zaman? Yayın tarihi belli oldu: Ahmet Kural yine ağlatacak*. <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/haberler/gassal-2-sezon-ne-zaman-yayin-tarihi-belli-oldu-ahmet-kural-yine-aglatacak-1117495>

[78] Van der Kolk, B. A. (2014). *The body keeps the score: Brain, mind, and body in the healing of trauma*. New York, NY: Viking.

[79] Van der Kolk, B. A., & Fisler, R. E. (1995). Dissociation and the fragmentary nature of traumatic memories: Overview and exploratory study. *Journal of Traumatic Stress*, 8(4), 505–525. doi:10.1002/jts.2490080402

[80] Van Gennep, A. (1960). *The rites of passage* (M. B. Vizedom & G. L. Caffee, Çev.). Chicago, IL: University of Chicago Press. (Orijinal çalışma 1909'da yayınlanmıştır.)

[81] Vikipedi. (2024.). *Gassal*. Erişim tarihi: 15 Mart 2025. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Gassal>

[82] Walter, T. (1994). *The revival of death*. London, UK: Routledge.

[83] Weber, R. P. (1990). *Basic content analysis* (2. bs.). Newbury Park, CA: Sage.

[84] Winnicott, D. W. (1965). *The maturational processes and the facilitating environment: Studies in the theory of emotional development*. London, UK: Hogarth Press.

[85] Worden, J. W. (2008). *Grief counseling and grief therapy: A handbook for the mental health practitioner* (4. bs.). New York, NY: Springer Publishing Company.

[86] Yalom, I. D. (1980). *Existential psychotherapy*. New York, NY: Basic Books.

[87] Yelboğa, N. (2024). Ölüm ve yas ritüelleri: Din, modernizm ve Batı medeniyetleri ekseninde bir değerlendirme. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (20), 323-347.

[88] Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods* (4. bs.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Ek A: Diziye Ait Önemli Sahneler ve Diyaloglar (Örnekler)

Çalışmamızın "Bulgular ve Analiz" bölümünde tartışılan temaları somutlaştırmak amacıyla, "Gassal" dizisinden (varsayımsal) seçilmiş sahne betimlemeleri ve diyalog örnekleri sunulmaktadır.

Örnek Sahne 1: Baki'nin Geçmişle Yüzleşmesi (Travmatik Anı)

- **Sahne Betimlemesi:** (Dizinin 1. Sezon, 5. Bölümünden varsayımsal bir sahne) Baki, bir gece geç saatte, annesinin ölüm yıldönümünde, eski evlerinin bulunduğu mahalleye gider. Yıkık dökük evin önünde durur. Kamera Baki'nin yüzündeki kederli ifadeye odaklanır. Flashbacklerle, küçük bir çocukken annesinin ani hastalığı ve kaybına dair parçalı, bulanık görüntüler belirir (hastane koridoru, ağlayan insanlar, küçük Baki'nin çaresizliği). Günümüze döndüğünde Baki, gözlerinden süzülen bir damla yaşı siler.

- **İç Monolog (Baki - Seslendirme):** "Bazı kapılar hiç kapanmamış meğer. Ne kadar uzağa gidersen git, o kapının eşiğinde bulursun kendini. Yıllar geçer, yüzün değişir, sesin değişir ama içindeki o küçük çocuğun fısıltısı hiç değişmez: 'Anne gitme!'"

- **Analitik Bağlantı:** Bu sahne, Baki'nin çözülmemiş yasını (Freud, 1917/1957), travmatik anıların (Van der Kolk & Fisler, 1995) parçalı ve istemsiz doğasını ve geçmişin bugünkü kimliği üzerindeki etkisini (Herman, 1997) yansıtmaktadır.

Örnek Sahne 2: Ölüm Ritüeli ve Anlam Arayışı (Gasilhane Sahnesi)

- **Sahne Betimlemesi:** (Dizinin 1. Sezon, 3. Bölümünden varsayımsal bir sahne) Baki, gasilhane'de yaşlı bir adamın cenazesini yıkamaktadır. Sahne, Baki'nin işini büyük bir dikkat ve saygıyla yaptığını gösterir. Fonda, suyun sesi ve Baki'nin kısıp sesli duaları duyulur. Ölen adamın ailesinden genç bir torunu, Baki'yi izlemektedir.

- **Diyalog:**

- **Genç Torun:** (Gözleri dolu bir şekilde) "Dedem... Çok iyi bir insandı. Neden o? Anlamıyorum..."

- **Baki:** (İşine devam ederken, sakin bir sesle) "Anlamak... Ölümün kapısında en zor sınavımız bu galiba. Bizim işimiz, anlamaktan ziyade, saygı duymak. Her beden bir hikayesi var. Biz o hikâyenin son noktasına hürmet ediyoruz sadece. Belki de anlam, bu hürmette gizlidir."

- **Analitik Bağlantı:** Bu sahne, ölüm ritüellerinin (gasil) yas sürecindeki rolünü (Worden, 2008), Baki'nin mesleği aracılığıyla bir tür anlam arayışını (Frankl, 1959/2006) ve ölüm karşısında duyulan varoluşsal sorgulamaları (Yalom, 1980) temsil etmektedir. Baki'nin sözleri, Dehşet Yönetimi Kuramı (Solomon et al., 1991) bağlamında, ölümün yarattığı belirsizliğe karşı ritüellerin ve saygının bir tür başa çıkma mekanizması sunduğunu ima eder.

Ek B: Karakter Analiz Tablosu (Örnek)

Aşağıdaki tablo, "Gassal" dizisindeki ana karakterlerin (varsayımsal) temel psikolojik özelliklerini, travmalarını, savunma mekanizmalarını ve başa çıkma stratejilerini özetlemektedir.

Karakter Adı	Temel Psikolojik Özellikler	Travmatik Deneyimler	Başlıca Savunma Mekanizmaları	Baş Etme Stratejileri
Baki	İçe dönük, melankolik, yalnız, alaycı, sorgulayıcı, mesafeli	Annesinin erken ölümü, babanın yokluğu/hapiste olması, mesleki ikincil travma	Bastırma, entelektüelleştirme, duygusal yalıtım, kara mizah, tekrar zorlantısı	Mesleğe sığınma, anlam arayışı, (potansiyel olarak) Elif ile ilişki, arkadaşı Ahmet'le sınırlı paylaşım
Nihan	Koruyucu, kaygılı, fedakâr, sorumluluk sahibi, duygusal	Ailedeki kayıplar, kardeşinin sorunları, kendi ihtiyaçlarını erteleme	Aşırı telafi (başkalarına odaklanma), yansıtma (Baki'ye yönelik kaygılar)	Baki'ye destek olma, (potansiyel olarak) kendi sınırlarını çizme ihtiyacı
Ahmet	Dışa dönük, gerçekçi, destekleyici, sadık, mizahi	(Belirgin değil, ancak genel yaşam zorlukları olabilir)	Mizah, gerçekçi değerlendirme	Sosyal destek sunma, problem çözme odaklı yaklaşım, Baki'yi sosyalleştirme çabası
Elif	Empatik, anlayışlı, (potansiyel olarak) kendi geçmiş travmaları olan, umutlu	(Baki ile ilişkisinde ortaya çıkabilecek veya geçmişten gelen travmalar)	(Baki ile ilişkisine göre şekillenebilir)	Baki ile bağ kurma çabası, duygusal açıklık, (potansiyel olarak) kendi iyileşme sürecini yaşama
Aziz	Pişman, suçlu, mesafeli, (potansiyel olarak) kendi travmaları olan	Hapse girme, ailesinden uzak kalma, geçmişteki hatalar	İnkâr (geçmişteki sorumluluklar), rasyonalizasyon, duygusal geri çekilme	(Potansiyel olarak) çocuklarıyla barışma çabası, geçmişiyile yüzleşme zorluğu

Ek C: Tematik Analiz Kodlama Çerçevesi

Bu ek, "Gassal" dizisinin analizinde kullanılabilecek (varsayımsal) bir tematik analiz kodlama çerçevesi örneği sunmaktadır. Bu çerçeve, "Yöntem" bölümünde belirtilen nitel içerik analizi ve tematik analiz süreçlerine rehberlik edebilir.

Ana Tema 1: Ölüm ve Ölümle Yüzleşme

- **Alt Tema 1.1:** Ölümün Temsil Biçimleri (Gerçekçilik, Estetikleştirme, Travmatik Ölüm, Huzurlu Ölüm)
- **Alt Tema 1.2:** Ölüm Kaygısı (Karakterlerin Kendi Ölümlülükleriyle Yüzleşmesi, Varoluşsal Sorgulamalar)
- **Alt Tema 1.3:** Ölümün Anlamlandırılması (Dini Anlamlar, Felsefi Anlamlar, Anlamsızlık Hissi)
- **Alt Tema 1.4:** Ölüm Ritüelleri (Gasil, Kefenleme, Cenaze, Taziye) ve İşlevleri

Ana Tema 2: Travma ve Etkileri

- **Alt Tema 2.1:** Travmatik Deneyim Türleri (Erken Dönem Kayıplar, Aile İçi Sorunlar, Mesleki Travma, İkincil Travma)
- **Alt Tema 2.2:** Travmanın Psikolojik Sonuçları (TSSB Belirtileri, Anksiyete, Depresyon, Çözülme)
- **Alt Tema 2.3:** Savunma Mekanizmaları (Bastırma, İnkâr, Yansıtma, Entelektüelleştirme, Yalıtım vb.)
- **Alt Tema 2.4:** Travmanın Tekrarı ve Yeniden Canlandırma

Ana Tema 3: Yas Süreçleri

- **Alt Tema 3.1:** Yasın Evreleri/Dinamikleri (Kübler-Ross, İkili Süreç Modeli vb. yansımaları)
- **Alt Tema 3.2:** Komplike/Travmatik Yas Belirtileri
- **Alt Tema 3.3:** Yasla Başa Çıkma Stratejileri (Duygusal İfade, Sosyal Destek Arama, Ritüellere Katılım)
- **Alt Tema 3.4:** Devam Eden Bağlar (Kaybedilenle İlişkinin Sürdürülmesi)

Ana Tema 4: Bellek ve Kimlik

- **Alt Tema 4.1:** Travmatik Bellek (Parçalanmış Anılar, Flashbackler, Amnezi)
- **Alt Tema 4.2:** Otobiyografik Bellek ve Anlatı Oluşturma (Geçmişle Tutarlı Bir Hikâye Kurma Çabası)
- **Alt Tema 4.3:** Kimlik Oluşumu ve Dönüşümü (Travmanın Kimlik Üzerindeki Etkisi, Mesleki Kimlik)
- **Alt Tema 4.4:** Kolektif Bellek ve Toplumsal Hafıza (Toplumsal Travmaların Yansımaları, Kültürel Anlatılar)

Ana Tema 5: Gassal Kimliği ve Mesleki Deneyimler

- **Alt Tema 5.1:** Mesleğin Psikolojik Yükleri (Duygusal Emek, Tükenmişlik, İkincil Travma)
- **Alt Tema 5.2:** Mesleğin Anlamı ve Tatmini (Başkalarına Yardım Etme, Misyon Duygusu)
- **Alt Tema 5.3:** Toplumsal Algı ve Damgalanma ("Öteki" Olma Deneyimi)
- **Alt Tema 5.4:** Mesleki Ritüeller ve Uygulamalar

Ana Tema 6: İlişkiler ve Sosyal Destek

- **Alt Tema 6.1:** Aile İçi Dinamikler (Ebeveyn-Çocuk İlişkileri, Kardeş İlişkileri)
- **Alt Tema 6.2:** Yakın İlişkiler ve Bağlanma (Romantik İlişkiler, Arkadaşlıklar)
- **Alt Tema 6.3:** Sosyal Destek Sistemlerinin Rolü (Destek Alma ve Verme)
- **Alt Tema 6.4:** İzolasyon ve Yalnızlık